

új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA



„Vár állott, most kőhalom”. Bonchida, 2014.

„...Darabokra szaggatták, szétbombázták és leégett. Egymásra halmozott kövek, sehol sincs vakolat, vagy egy épen maradt részlet. Sétálgatok a tetem körül. Teremről teremre ugyanazt a romhalmazt látom, de az ajtónyílások mindig síkban vannak, így olyan a mélység, mint egy alagútban, a végén pedig száz méterrel arrébb ott a fény.”

Jaap Scholten: *Báró elvtárs* c. könyvéből

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*
az Egyháztanács lelkészi elnöke
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Tel: **a vezetékes szám megszűnt**
Mobil: +46-70-602 29 68
E-mail: tggparokia@gmail.com

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács világi elnöke
országos főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: +46-8-184 172 Mobil: +46-73-966 04 75
E-mail: g.sebestyen@comhem.se

GAAL ANDRÁS
a Jönköpingsi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
országos főgondnok
567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: +46-393-161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlg 4 H
Tel: +46-456-140 37 Mob: +46-73-025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: +46-40-267 638
E-mail: p.palhazi@telia.com

IFJ. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
254 49 HELSINGBORG Jaktfalsgatan 62
Mobil: +46-76-008 08 76
E-mail: avaszi@tele2.se vagy avaszi@yahoo.se

PAKUCS BERNADETT
központi pénztáros
433 51 ÖJERSJÖ Visaren 5
E-mail: pakucsbernadett@yahoo.com

DEÁK GYÖRGY
a Borási Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: +46-33-230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: +46-16-120 039 Mobil: +46-70-920 33 72
E-mail: jeno.fekete43@gmail.com

HERCZEGHNÉ Dr. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet megbízott felügyelője
740 22 BÄLINGE Åkerby 219
Mobil: +46-73-772 68 25
E-mail: hunskita@gmail.com

JORDÁKY BÉLA
a Göteborgi Gyülekezet felügyelője
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: +46-31-795 25 02 Mob: +46-70-562 31 08
E-mail: bela.jordaky@telia.com

PÉTER CSABA
a Växjöi Gyülekezet felügyelője
a Szeretetszolgálat id. országos megbízottja
352 55 VÄXJÖ Raskens väg 51
Mobil: +46-70-454 51 21
E-mail: csaba.peter@hotmail.com

REHÓ ISTVÁN
a Västerås-i Gyülekezet felügyelője
723 51 VÄSTERÅS Glasbärgatan 7
Tel: +46-21-120 991
E-mail: gerd@jowork.se

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: +46-70-972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

SOÓS ERZSÉBET
a Ljunghvi Gyülekezet felügyelője
341 31 LJUNGBY Tegelbruksgatan 6
Tel: +46-372-848 35 Mobil: +46-72-518 48 35
zsoka125@hotmail.com

TÅNGAGÄRDE GYÜLEKEZETI OTTHON
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Tel: **a vezetékes szám megszűnt**
Helyette mobil: +46-70-602 29 68



Borási gyülekezetünk egy csoportja Tångagärdén köszöntötte az Újévet
Balról jobbra: ifj. Mátvás István, Bakó Csilla, László Győző, Csiszár Miklós, Csiszár Katalin, Balázs Éva,
Balázs János, Csulak Kálmán, Csulak Márta, Mátvás István, Szenes Éva, Mátvás Erzsébet, Szenes Amália,
Deák Hajnal, Patrik Strålin, Szűcs Tünde; az alsó sorban: Deák György, Samu-Szűcs László, Samu-Szűcs Hajnal



A göteborgi László-család Tångagärdén tartotta unokájuk, Csapó Aletta 18-dik születésnapjára ünnepségét
Az álló sorban: László Edith, Tóth Éva Mária, László Norbert, László Izabella, ölében László Tímea,
László Edward, Csapó Edina, Csapó Csaba, Csapó Dávid, Csapó Bernadett, Csapó Erzsébet;
az ülő sorban: László Béla, László Patrícia, Csapó Aletta, ifj. Csapó István, id. Csapó István



Svédországba, ezen belül Tångagärdére látogatott a Dunamelléki Református Egyházkerület munkatársainak egy csoportja. Az alsó sorban: Fodor Attila, Fodorné Ablonczy Margit, Sipos Enikő, Füle Tamás, Füle Tamásné Hajnalka;
a középső sorban, Tóth Gáborné Zsuzsa, Regéczy Nagy Enikő, Horváth Zsuzsanna; a hátsó sorban: Molnár-Veress Pál,
Miskovits Győző, Szabó Gabriella, Nagyné András Szilvia, Szilágyi Enikő. (Fényképezte Bölcsföldi András)



Kilátás a Tolken-tóra a Trogared-kápolna felől (Fotó: Egri Zsombor)

KONFIRMÁCIÓ 2015-BEN

Három esztendővel ezelőtt még tíz fiatalunkról mondhattuk el, hogy a konfirmáció által felnőtt egyháztagjaink sorába léptek. Szünet következett, s idén, május 24-én, pünkösöd vasárnapján ismét összegyűltünk meghallgatni két konfirmandusunk vallástételét. Ifj.Csőregh Gyula (avagy Franz Julius Åke Csőregh) 56-os menekültek harmadgenerációs leszármazottja, Göteborgban született. Minden bizonnyal Amanda-nagymamának köszönhető, hogy mind Gyuszika, mind édesapja beszélnek, még hozzá szépen beszélnek magyarul. Egri Ábel bár Sepsiszentgyörgyön született, még nem volt egyéves, amikor szüleivel együtt Finnországba került. A család a két főváros, a régi Turku és a mai Helsinki között félúton, egy Salo nevű városkában lakik, ahol rajtuk kívül lehet,

akad még egy-két magyar mutatóban. És mégis, mintha a Székely Mikó Kollégiumból lépett volna ki, Ábel úgy beszél nyelvünket. A Trogared-kápolnában magunk is, most is átélhettük pünkösöd csodáját: „halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól!” Mert bizony csoda az, hogy „népek harcának zajló tengerén” nem süllyedt el, sőt, egyensúlyát megőrizve, vitorláiban erős szelet fogva bizton halad hajónk. S az a nagy család, melynek tagjai ezernyi gályán vagy ladikon araszolgatnak a világszórvány tengerén, nem félnek, mert egymásba kapaszkodnak, s életüket közösen bízzák a kormányosra, ki mindannyiunknak kegyelmes, szerető, élő Urunk. Övé legyen a dicsőség, és mindenkoron hálaadás. [MVP]



Konfirmációs istentisztelet után a Trogared-kápolna bejárata előtt. Középen elől ifjaink: Egri Ábel és Csőregh Gyula (Fotó: Novelly Krisztián)

„FÁRADOZÁSOTOK NEM HIÁBAVALÓ”

Lelkeszi jelentés a 2014. esztendőről (Részlet)

Bár viszonylag kis közösség vagyunk, jelentőségünk mégis nagy és olykor meghatározó. S hogy ezt bizonyos fokig érzékeltessem, elég azt mondanom, hogy egyedül ez a kis közösség az, amely biztosítja Isten igéjének rendszeres, magyar nyelvű hirdetését Észak-Európában, egy akkora területen, mint Magyarország és Erdély együttvéve.

Öröndetes tény, hogy ez a közösség élő és gyarapodó közösség, amit az anyagiak is kifejeznek. Főpénztárosunk kimutatásai szerint bevételeink ha kis mértékben is, de gyarapodtak, az 1%-os hozzájárulásból származó összeg meghaladta a tavalyit. Az SST által kiosztásra kerülő állami támogatás és a Svéd Egyház támogatásának szintje érdemben nem változott.

Azzal, hogy az egyházi központot Tångagärdére költöztettük, s a lelkesz a szolgálatokra innen indul és ide érkezik, érezhetően csökkentek az utazási távolságok, s velük együtt a költségek is.

Öröndetes, hogy Gyülekezeti Otthonunkban a hagyományos egyházi alkalmaikon kívül más rendezvényeknek is helyet tudtunk adni. Magyarország nagykövetsége konzuli napokat rendezett Tångagärdén, két ízben látogatott hozzánk Takaró Mihály irodalomtörténész, harmadik ízben voltak itt budapesti teológusok, több alkalommal rendeztünk egy-egy távolabbi közösségünk számára gyülekezeti napokat, első ízben kerestek fel minket berlini magyar cserkészek, többedik alkalommal tartotta itt évadnyitót és évadzáró összejövetelét a göteborgi Tavaszi Szél gyermektáncscsoport, Szilveszterre, Valborg-éj és Szentiván-éj ünnepére ide érkező csoportoknak is tudtunk szállást, étkezést, kellemes ittlétet biztosítani. Az Otthon gazdasági egyensúlyát Szöcs László és Gaal Imre tartják kezükben, s Tångagärde épül, szépül és gyarapodik.

Külföldi kapcsolataink során részt vettünk a Holzhausenben rendezett Presbiteri Konferencián, a Protestáns Szövetség Münchenben megrendezett közgyűlésén, a Miniszterelnöki Hivatal kebelébe tartozó Diaszpóra Tanács ülésén. Mindenütt ismertettük sajátos kérdéseinket és gondjainkat.

Megemlítettük, hogy nem csak Svédországban, de Nyugat-Európa majd minden gyülekezetében gond a lelkeszutanópótlás.

Ha számokban foglalnánk össze egy esztendőt, akkor csupán egy rideg statisztikai képet kapnánk, de ha belegondolunk abba, hogy mindezeket lelkesz és felesége tervezi el, tartja számon és járja végig, a helyi gyülekezetekben pedig gondnokok és felügyelők, presbiterok és gyülekezeti tagok végzik hűséggel a rójuk bízottakat, akkor talán azt is elmondhatjuk: a rideg számok mögött hivatástudat, elkötelezettség, vállalás, kitartás, mindeneket átható szeretet van, és egy igei biztatás:

„Buzgókodjatok mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudjátok, hogy fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban”.

2014-ben volt 156 szolgálat, ebből 141 istentisztelet, 3 keresztlő, 11 temetés, 75 családlátogatás, 4 beteglátogatás, 2 kórházlátogatás. Januárban konzuli napok voltak Tångagärdén, februárban az SST-hez látogattunk, márciusban állampolgársági esküre került sor, majd küldöttgyűlést és Intézőbizottsági gyűlést tartottunk. Áprilisban újabb konzuli látogatásra került sor, bevezették az üvegszálas internet-kábelt, Holzhausenben presbiteri konferencián vettünk részt. Májusban Göteborghban Raffay Zoltán történésszel találkoztunk, majd fogadtuk a budapesti református teológia hallgatóinak egy csoportját, és a 40 éves SMOSZ jubileumán nyitóistentiszteletet tartottunk. Júniusban országos főgondnoki vizitáció volt Ljungbyben, Varga Pál vendégszolgálatot tartott Tallinnban és Helsinkiben. Augusztusban berlini magyar cserkészek látogattak el Tångagärdére. Szeptemberben a Protestáns Szövetség Münchenben tartott évi közgyűlésén négyen képviseltük Svédországot, ketten Észtországot. A hónap végén Göteborghban Takaró Mihály irodalomtörténész Wass Albertről tartott előadást, majd Tångagärdén a Nyíró József Baráti Kör vezetőivel találkozott. Októberben Tallinnban istentiszteletünk mellett finnugor népek találkozóján vettünk részt. Novemberben a Magyarországi Református Egyház cik-

lus-záró zsinati ülésén vettünk részt, ahol a Kárpát-medence majd minden református püspökével, teológiai tanárokkal, intézményvezetőkkel, tengerentúli egyházfőkkel és papokkal találkoztunk. Azt követően a Diaszpóra Tanács ülésén vettünk részt, felelős szakpolitikusokkal, államtitkárokkal, egyházügyi kérdésekben járatos személyekkel találkozván. Ez időben két istentiszteleten Szabó Orsolya, másik kettőn Károly Károly erdélyi vendéglelkész helyettesített (aki 2015 márciusában újból vendégünk volt). A hónap végén Strängnäsben hatodik alkalommal tartottuk meg magyar mártírjainkra emlékező gyászistentiszteletünket. Decemberben házasságkötési továbbképző tanfolyamon vettünk részt, Stockholmban pedig közös francia-magyar ökumenikus istentiszteletet tartottunk.

Új Kéve című lapunkat negyedévenként, 24 oldalas terjedelemben, 900 példányban jelentettük meg és 750 háztartáshoz postai úton juttattuk el. Csupán a gyülekezeti autóval mintegy 43 ezer kilométer szolgálati utat tettünk meg. Számok. És ami mögöttük van?

„Buzgókodjatok mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudjátok, hogy fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban”.

Molnár-Veress Pál lelkesz



Károly Károly ref. lelképásztor és felesége, Jutka (az Erdélyi Televízió marketing-felelőse) 2015 márciusában négy délnyugat-svédországi gyülekezetünket keresték fel

CSALÁDI KRÓNIKA



BÁN GLÓRIA, aki 2014. november 30-án, Tallinnban született, 2015. április 4-én Tallinnban, a Dómtemplomban tartott magyarnyelvű istentisztelet keretében – a hivatalos szövegrészek és a prédikáció főbb gondolatainak orosz nyelven is elhangzott fordításával, a református egyház és az Észti Egyház szokásrendjének is megfelelően, Molnár-Veress Pál lelkész által – a keresztség szentségében részesült. Édesanyja BÀN (szül. VUKS) MARINA (1987-04-29, Tartu, pravoszláv); Édesapja ifj. BÀN ISTVÁN (1981-12-23, Tartu, református). Keresztstülei: Maria Zykova (1987-11-21) és Juri Schmidt (1985-09-19).

BARTOS JOHANNA, aki 2015. január 3-án Mölndalban született, 2015. április 25-én a svédországi Tångagärdén, a Trogared-kápolnában református szokásrend szerint Dr. Szabó Előd tatabányai református lelkész, pápai teológiai tanár által megkereszteltetett. Édesanyja RANCZ IMOLA, született 1985. december 14-én, Kézdivásárhelyen, Erdélyben, református vallású; Édesapja BARTOS LÁSZLÓ, született 1983. január 25-én Kézdivásárhelyen, vallása református. Keresztstülei: BARTOS SZABOLCS (Kézdivásárhely, ref.); DOMBI EDIT (Felsőcsernáton, ref.); SIMON ZOLTÁN (Kézdivásárhely, rkat.); KOVÁCS ANDREA KAROLA (Kézdivásárhely, ref.); JÁSZFALVI ROLAND (Tasnád, ref.); JÁSZFALVI HAJNAL (Tasnád, rkat.)



*Bartos Johanna
Kovács Andrea Karola keresztmama ölében*

VALBORG-ÉJI ÖRÖMTŰZ TÅNGAGÄRDÉN



870. május 1-én jócselekedeteiért szentté avattak egy Walpurga nevű apácát. Az ő tiszteletére tartott vallási ünnep később egybeolvadt egy régi pogány ünneppel. Az ősi germán hiedelem szerint ugyanis április 30-án éjjel a Harz-hegység csúcsán ördögök és boszorkányok gyűlnek össze egy orgiákba torkolló utolsó télvégi dáridóra, hogy elűzzék a tél szellemeit, s ezt örömtűz-gyújtással ünneplik. A két ünnepből ered a mai, április 30-a és május 1-e közötti éjszakán tartott Valborg-ünnep, melyet idén jönköpingi barátaink ünnepeltek örömtűz-gyújtással Tångagärdén.

„NÉGY CSIRKESZÁRNNYAL ELVAGYUNK EGY HÉTIG”*

Idős asszony üldögél Beregszászon a Kárpátaljai Református Egyház diakóniai koordinációs irodájának folyosóján. Mellette a széken üres szatyor, előtte háromkerekű járóka, a mozgáskorlátozottak szokásos járműve. Nem először jár itt, a héten immáron másodszor. Most is segélyért jött. Adnak majd egy kis tésztát, lisztet, talán egy kis rizst is. A pénznek jobban örülne, de azt sajnos nem kap, mert az a koordinációs irodának sincs.

Legutóbb Németországból kapott a diakóniai központ öt-ezer eurót; tartós élelmiszert vettek belőle a munkácsi piacon. Több mint nyolcszáz, egyenként tízkilós élelmiszer-csomagot állítottak össze belőle, s osztották szét többtucatnyi településen.

A reformátusok legfontosabb kárpátaljai logisztikai bázisát minden nap sokan keresik fel. Nagy Béla, a központ vezetője megnyugtatója a hozzá fordulókat: innen nem megy haza üres kézzel senki sem.

– Felneveltünk három gyermeket – mondja az egyik segélyre váró. Két fiam Magyarországon, a harmadik itthon, de ott is család van, és nekik is kevés a fizetés. A mi nyugdíjunk is az. Az enyém 1049 (= 421 kr), a férjemé 1114 grivnya (= 447 kr). Tudják, mennyi az? Szerencsére nekünk már a kevés is elég, négy csirkeszárnnyal elvagyunk egy hétig. Igaz, ketten eszünk egyet. Nem is tudom, mikor ettünk utoljára színhúst, megelégszünk mi a szárnnyal is, csak nagyobb betegség ne jöjjön. Mert azt mi már nem tudnánk fizetni.

Elképesztő az ottani fizetőeszköz, a grivnya leértékelődése. Másfél év alatt 28–34 forintról 3 forintra esett az árfolyama. Ezért a valutázás Ukrajnában az egyik legjobb üzlet. Igaz, illegális, de a mai Ukrajnában az a bolond, aki betart minden törvényt – mondja valaki.

Legalábbis a magánszférában. Mert a hivatalos szervek nagyon is rigorózusok, a határon sem ismerik a tréfát. Élelmiszert például kereskedelmi tételben az országba bevenni *csak kijeve engedéllyel* lehet, márpedig *öt kiló rizs is kereskedelmi tétel*. Épp ezért nem győzik figyelmeztetni a kárpátaljai nélkülözők megsegítésére irányuló akciók szervezőit az itteni koordinátorok, hogy élelmiszerral ne is próbálkozzanak, de a használt ruhának, ágyneműnek se sok hasznát veszik. A segítségnyújtás leghatékonyabb eszköze a pénz. Abból itt is lehet élelmiszert venni, mert a híresztelésekkel ellentétben nincs áruhiány.

A segítőközpont udvarán segélyre váró egyik asszony mondja: – Húst karácsonykor ettünk utoljára. Kaptam egy kis

tyúklábat a piacon, abból főztem húslevest. Nekem már nem is jutott egy sem. De nem is húsrá vágyik ő – mondja –, hanem egy kis pénzre. Pontosabban 1171 grivnyára (= 470 kr), hogy kifizethesse belőle a szemétszállítás díját. Mert ha nem fizet, innen is kiköltöztetik. Gizelláék cigányok, de élnek ebben a házban magyarok is, ugyanúgy nyomorogva.

Április elsejétől megint drasztikusan feljebb mentek az energiaárak. A gázé például a pár hónappal korábbinak a hat-szorosára. Természetesen az iskolákban, kórházakban, közintézményekben – és a szeretetszolgálat konyháin, otthonaiban is. Már előre félnek, hogy mi lesz a náluk étkezőkkel, ha le kell állítaniuk a főzést.

Az ottani keresetekhez képest nagyon drága az élelmiszer-alapanyag is. Például a sertéshús kilója 70 (= 28 kr), a csirkéjé 45 grivnya (= 18 kr). A krumpli 4 (= 1,60 kr), a rizs 30 grivnya (= 12 kr) kilónként. A tej literje 8 (= 3,20 kr), az étolajé 30 grivnya (= 12 kr), a kenyér pedig 6-ról most ment fel 12 grivnyára (= 4,80 koronára). Az átlagos nyugdíj ezer grivnya körül mozog, a minimálbér 1280 (= 514 kr), egy átlagos munkásfizetés 2–3 ezer grivnya (= 800–1200 kr).

De nemcsak az alacsony nyugdíj a gond. Legalább olyan nagy baj az, hogy lassan kiürül a város. A munkaképes fiatalok jelentős része Magyarországon, Szlovákiában, Csehországban dolgozik – a városban már jelentős a munkaerőhiány –, és nem biztos, hogy valaha is visszatérnek Kárpátaljára.

Tóth Sándor visszatért, de halva. A munkácsi 128-as dandár katonájaként a hírhedt debalcevoi katlanba szorult, és az oroszbarát felkelők támadása után megszakadt vele a kapcsolat. A hozzátartozókat az ukrán hatóságok két héten át hitegették, végül a katona anyja vonatra szállt, hogy megkeresse fiát a harctéren. Ezer kilométerre Beregszásztól. Meg is találta. Egy ideiglenes halottasháznak kinevezett barakkban, tucatnyi elesett ukrán katona között. Tóth Sándort pár napja temették, fényképe most ott van a beregszászi piac elé emelt dicsőségfalán. Az ukrán államtól szép, nagy koszorút kapott, a szalagokon a neve már így szerepel: Tovt Sandor Ernievics.

Meghalt Ukrajnáért, de annyit sem érdemelt, hogy legalább halálában rendesen leírják a nevét.

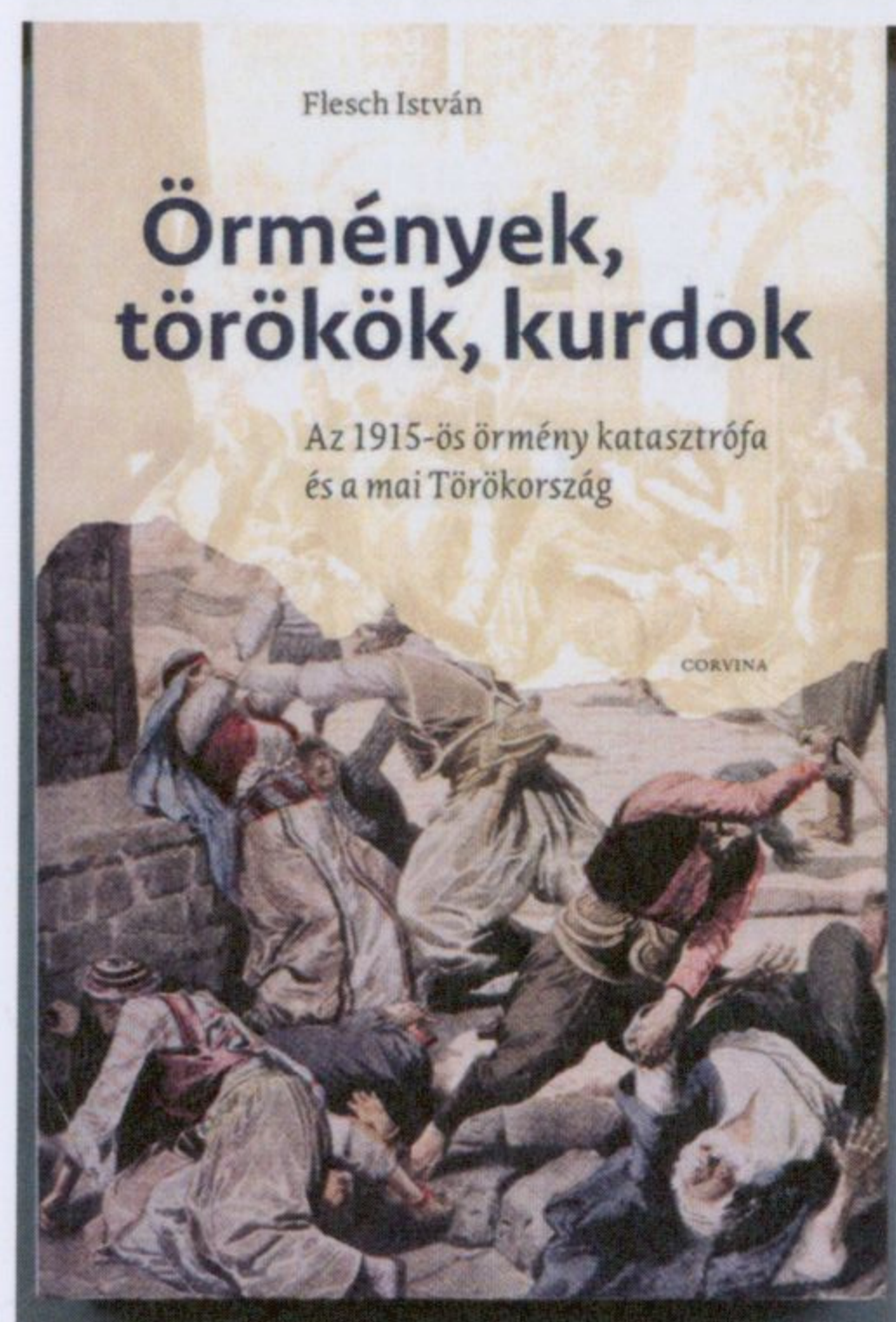


Feketézők a beregszászi utcán

*Az írást egy Kárpátalján megjelenő lapból tallóztuk, melyet Papp István göteborgi pénztárosunk hozott Beregszászról. A gyűlekezeteink adományaiból összegyűlt első segélyt, mintegy 26 ezer koronát (kb. 2700 eurót) ő vitte le Beregszászra, ahol azt a cikkben szereplő Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Koordinációs Irodájában Nagy Bélának, a Központ igazgatójának adta át.

„NEM TEHETJÜK, HOGY NE MONDJUK EL”

AZ ÖRMÉNY NÉPÍRTÁS 100 ÉVES ÉVFORDULÓJÁN



Flesch István, az MTI egykori külpolitikai szerkesztője *Örmények, törökök, kurdok* című könyve (Corvina kiadó, 2013) döbbenetes képet ad arról a népírtásról, amelyet kereken száz évvel ezelőtt törökök követek el keresztény kisebbségeik: örmény, görög és asszír nemzetiségű lakosaik ellen. Az alábbiakban a kötet hátlapján levő ismertetőből, valamint a könyv néhány fejezetéből idézünk részleteket.

„A világ 2015. április 24-én emlékezik meg arról, hogy az Oszmán Birodalomban száz évvel ezelőtt kezdődött meg az örmény lakosság szörnyűséges golgotajárása. Ez a könyv részleteiben is felidézi annak a történetnek kezdetét, majd lefolyását, amelynek során nagyrészt szinte teljesen megsemmisült és maradványaiban szétszóródott Anatólia legősibb kultúrájú keresztény kisebbsége. Flesch István könyve feltárja az örmény emlékezetben "nagy tragédia" vagy "katasztrófa" néven megőrzött megrendítő emberpusztulás előzményeit, történelmi-társadalmi rugóit. Bemutatja továbbá azoknak az éles nemzetközi és törökországi vitáknak az alakulását is, amelyek az akkori események értelmezése, megnevezése és minősítése körül mindmáig zajlanak, s amelyek nemcsak tudósokat, történészeket és turkológusokat állítanak szembe egymással, hanem nemritkán az ankarai kormányt és törvényhozást más országok, főleg Nyugat-Európa parlamentjeivel is.” (A könyv hátlapján levő ismertetőből.)

Részletek a *Hová tűntek az örmények? Megnyílik egy berlini levéltár, a Halálhozó titkos parancs és a Halálnemek az örmény katasztrófa idején* című fejezetekből

„Alig néhány nappal a Van városi felkelés után az antant – a keleten küzdő oroszok tehermentesítése végett – Szentpétervár kérésére megkezdte partraszállási hadműveletét a Dardanellák térségében. A Gallipoli-félszigethez érve a brit és francia csapatok szinte már Konstantinápoly kapui előtt álltak. Az ifjútörökök kormánya éppen azt a feszült drámai pillanatot használta ki arra, hogy utasítást adjon a konstantinápolyi örmény elit letartóztatására. Az időpont 1915. április 24-e volt. (...) Az ifjútörökök szempontjából a birodalom másik oldalán, a keleti arcvonalon vált iga-

zán kilátástalanná a helyzet. És ez végzetes következményekkel járt az örményekre nézve is. Egyes történészek szerint feltételezhetően az orosz katonai győzelmek váltották ki 1915 júniusában és júliusában az örmények elleni első nagy vérfürdőket.

A véres erőszaknak megvolt a maga bonyolult előtörténete. Mindez együtt sem magyarázza meg azt a kérdést, hogy a nemzetiségek és vallások ilyen hosszú együttélése után hogyan kezdődhetett egy ilyen örményüldözés. A választ a nyugat–keleti hatalmi versengés következményei adják meg, annak a története, hogy az európai országok és Oroszország miképpen próbálták megszerezni maguknak a keresztény kisebbségek védhatalmi státusát a hanyatló erejű oszmán államban. (...)

Berlin, mint Konstantinápoly legszorosabb első világháborús szövetségese, nagy létszámú diplomáciai képvisellel rendelkezett Törökországban, magas rangú katonatisztjei pedig meghatározó jelentőségű parancsnoki posztokat töltöttek be a török hadvezetésben. (...)

Az európai kormányhivatalokat a 19. században végig erősen foglalkoztatta az úgynevezett keleti kérdés: miként lehetne kielégíteni a vetélkedő balkáni nacionalizmusokat és a nagyhatalmak imperialista ambícióit anélkül, hogy ezzel előidézni az Oszmán Birodalom felbomlását. Vagy ha ez már elkerülhetetlen, akkor a birodalmi területet úgy kell szétarabolni, hogy ezzel ne billentsék fel az európai erőegyensúlyt.

Az oszmán betegágy körül már régóta gyülekező-forgolódó nagyhatalmak egyszerre kívántak fellépni kezelőorvos, főgyászoló, hagyatékgondnok, temetkezési vállalkozó, sírásó és örökös szerepében.”

„Az örmények katasztrófájának nyitánya az örmény elit letartóztatása volt Konstantinápolyban, más nagyvárosokban és vidéken. Viszonylag gyorsan világossá vált az örményekkel szembeni eljárás szabványos menete. A férfiakkal lehetőség szerint azonnal végeztek. A nőket és gyermekeket éhhalálra szánták. Kivételt tettek szép fiatal lányokkal és asszonyokkal, akiket háremekbe küldhettek, részben pedig a kisgyermekkel, akik muzulmán családokban és állami intézményekben felnőve várhatóan elfelejtik majd örmény származásukat. (...)

A hatóságok az elhurcoltakat otthonról általában gyalog indították útnak. Közbeeső állomások érintésével részben a bagdadi vasútvonal mentén létesített koncentrációs táborokba hajtották, vagy Aleppóba vitték. Aleppó a halálmenetek irányításában egyfajta közlekedési forgósorompó funkcióját töltötte be. Egy részük Palesztina felé folytathatta útját, a szerencsétlenebbek karavánjait az Eufrátesz mentén továbbterelték Bagdad irányába. Ez az útvonal a mezopotámiai sivatagon át vezetett, ahol a nyomo-

rultak menetszlopokra biztos éh- és szomjhalál várt. Akik tovább tudtak vánszorogni, azoknak sorsa végül távolabb teljesedett be, a mai Észak-Szíriában, az Eufráteszbe ömlő Hábúr folyó partján: ott mészárolták le őket.”

Az örmény golgota részletei hátborzongatóak, és mindez a tettesek – törökök, kurdok és cserkeszek – szégyene. S rajtuk kívül azoké, akik a borzalomnak ezt a filmjét megpróbálták kitörölni az emlékezetükből.

„A helyi örmény előkelőségek letartóztatását kihallgatások, kínzások követték. Elsősorban kegyetlen botosítás. A foglyot két farönk közé szorították, talpát két csendőr husánggal teljes erőből verni kezdte, de a római időkben szokásos negyven helyett két-, három-, sőt akár kilencszáz ütéssel is mérve az áldozatra. Izzó vassal bélyeget sütöttek emberek mellére, másokat szögekkel „megpatkoltak”, szakállukat, szempillájukat, körmüket és fogukat kitepték, s lábuknál fogva felakasztották őket. Közben a börtön körül síppal, dobbal nagy zajt csaptak, hogy ne lehessen hallani a megkínzottak üvöltését. Az életben maradottakat a Diyarbakir felé vezető úton meggyilkolták”. Egy nyolcszáz fős csoportból egynek sikerült megszöknie. Elbeszélése szerint „egy völgyben földre ültették, majd a csendőrök löni kezdték őket. A kíséret – takarékoskodva a lőszerez – szuronnyal fejezte be mészárosmunkáját”.

Már a háború elején az örmény nemzetiségű katonákat leszerelték és munkaszázalokba sorolták. Egy szemtanú svéd nővér beszámolt egy kétezer fős csoportról, akiket négyesével összekötözve útépitésre elindítottak, de távozásuk után néhány órával egy hegyszorosban végeztek velük. Néhányuknak sikerült kiszabadulni, ezért a következő napokon elindítandó csoportokat előbb két napig éhezettették és szomjazzatták, hogy már ne legyen többé erejük ilyesmihez. A katonai rendőrök parancsnoka azzal büszkélkedett, hogy „csupán öt csendőrről volt szüksége hétszáz útépitésre behívott ember elintézéséhez”. Másutt férfiakkal úgy végeztek, hogy meredek lejtőkön hátrakötött kézzel letaszították őket. Lent már fanatikus nők várakoztak rájuk, s késsel halálra szurkálták áldozataikat. „Minden férfit egy szűk völgyben zsúfoltak össze. Összesen 2115-en voltunk. Megkötözték bennünket. Seynal bej mindenkit egyenként maga elé hozatott és elvett mindent, ami még nála maradt. Az embereket aztán egyenként tovább engedték, s tíz lépéssel arrább kivégezték; késsel és bal-tával lefejezték őket, holttestüket pedig egy szakadékba dobták” – nyilatkozta egy megmenekült ember.

Ám nemcsak a férfiakat fenyegette az azonnali halál. „Az asszonyokat és gyermekeket százával belökdösték házakba, amelyeket aztán felgyújtottak. Másokat a folyóba dobtak. Musban 25 ezer örmény élt, a környező háromszáz falu is túlnyomórészt örmény volt.” Az egész vidéken elpusztítottak minden örményt.

Diyarbakir kormányzója „veszett vérebként dühöngött a keresztények között”, összeszedett hétszáz örményt, s a város közelében úgy vágatta le őket, mint ahogy juhokat szokás.

A birodalom északkeleti részéből elindított örménykaravánokat Erzincanon át Harput felé hajtották, majd onnan Urfa irányába és a mezopotámiai sivatagba. A halálszakasz Aleppótól

az Eufrátesz mentén Deir-ez-Zórig húzódott. Ez a helység volt rendszerint az utolsó állomás a végleges megsemmisítés előtt. Kemahban aztán átvágták a torkukat. Ahol az Eufrátesz elhagyja az erzincani síkságot, ott van egy hegyszoros, melyben a menekülést meredek sziklafalak teszik lehetetlenné. Egy ide behajtott karavánra a környékbeli hegyekben lakó kurdok tüzet nyitottak, a főként nőkből és gyermekekből álló egész védtelen csoportot lemészárolták. Sok asszony a folyóba dobta gyermekét. Egy osztrák szerint „augusztus végén Harputon át érkezett egy nyolcezeres deportált csoport. A törököktől hallottuk, hogy mindenkit megölték” – nyilatkozta. Az amerikai konzul ezt a vidéket „mészárszék-tartománynak” nevezte el, kétszer is felkereste a halálnak ezeket a tájait a Gölcük-tó partján, ahol a tavat övező völgyekben összesen tízezer meggyilkolt örményt számolt össze.

Az elhurcolt örmény asszonyok és leányok sorsáról szóló beszámolók a legborzasztóbbak. Már az indulásnál minden érett leányt és fiatal nőt megbecstelenítettek, sokan belehaltak sérüléseikbe. Egy esetben török háremekbe akartak szétosztani háromszáz deportált örmény nőt. Amikor foggal-körömmel elkecseregettek védekeztek, mind beledobták őket egy nagy kútba, s hagyták, hogy vízbe fulladjanak.

Egy külön fejezet, a „Törökök és kurdok, akik szembefordultak az árral” című foglalkozik azokkal a tartományi kormányzókkal, akik elutasították az örmények megsemmisítésére vonatkozó titkos parancs végrehajtását. És legalább hat magasrangú tisztviselőről tudunk, akiket a parancs megtagadása okán kivégeztek. A kurdok tekintélyes részével ellentétben a kurd alevita törzsek embercsempész szolgálatukkal tízezreket mentettek meg a biztos haláltól, s szereztek maguknak dicsőséget.

Megrázó annak az örmény kislánynak a története, aki ma valahol Nyugaton él és visszaemlékezik arra, hogy őt egy török katona vette magához, felnevelte, s majd csak felnőtt korában tudhatta meg, hogy családját és népének nagy részét kiirtották.

Amikor az Örmény Nemzeti Tanács a németek segítségét kérte a törökökkel szemben, egy német tábornok így válaszolt: „E pillanatban nem szabad gondjainkba venni az örményeket. A rideg, de egyértelmű háborús szükségszerűséggel szemben nincs helye semmiféle keresztényi kíméletnek, szentimentalizmusnak vagy politikai megfontolásnak.”

Péter apostol szavaival: „Nem tehetjük, hogy ne mondjuk el” mindezt száz évvel e szörnyű történetek után, amikor a Közel-Keleten és Afrikában ma is keresztényeket gyilkolnak, lefejezik vagy torkukat átvágva ölik meg őket. És ha teljesen tehetetlenek vagyunk is a történetek láttán-hallatán, legalább ki kell mondanunk, hogy akik segíthetnének, részükről „ma sincs helye semmiféle keresztényi kíméletnek és szentimentalizmusnak”.

De geopolitikai megfontolásoknak, és mindenek előtt globális gazdasági érdekeknek, azoknak helye van! E téren száz év alatt semmi sem változott.

[mvp]

AKI MEGVALLOTTA, HOGY KERESZTÉNY, AZT AZONNAL AGYONLŐTTÉK



Iszlám szélsőségesek 142 kenyai egyetemistát öltek meg – hitük miatt. Április 2-án, reggel, a szomáliai El-Shabab (Az Ifjak) nevű terrorszervezet fegyveresei az egyetemi kollégium hálótermében és szobáiban felriasztottak minden bentlakót, s egymás után megkérdezték őket, ki a keresztény közöttük. Aki ezt megvallotta, azt ott a helyszínen agyonlőtték, a muszlim egyetemistákat szabadon engedték. Az El-Shabab mintegy 7 000 harcost számláló félkatonai szervezet, az Al-Kaida hálózatához tartozik, s kifejezett célja Szomália megtisztítása a keresztényektől. Azoktól a keresztényektől, akik a 10 milliós ország lakóinak csupán 0,3%-át teszik ki, s akik hitüket amúgy is csak illegális földalatti közösségekben összejárva gyakorolhatják.

A szomszédos országot, a 44 millió lakosú Kenyát a muszlim El-Shabab nemcsak azért tekinti ellenségnek, mert lakóinak 83 %-a keresztény, hanem azért is, mert Kenya 2011 óta részt vesz a Szomáliában állomásozó nemzetközi békefenntartó erőiben. Ezzel magyarázták azt is, amikor 2013-ban a kenyai főváros egyik bevásárló központja elleni akcióban 67 ártatlan embert öltek meg.

Kenyában nemzeti gyászt hirdettek. A pápa és az Egyházak Világtanácsa – amellet, hogy elítélték a tettet – világszerte imádságra hívták fel a keresztényeket. Mivel az esemény a nyugati kereszténység legszentebb időszakának, a húsvétnek a kezdetére esett, az időzítés is szándékos lehetett. Húsvét üzenete viszont világos: végül is nem a halál és a gonosz a győzelem.



„NEM TEHETJÜK, HOGY NE MONDJUK EL” AZ ISIS/ISIL ELŐRETÖRT

Jordánia az elmúlt négy évben aktívan részt vett a szíriai fegyveres csoportok kiképzésében és támogatásában. Ezekből a csoportokból alakult ki az Al-Kaida szíriai ága, a Nuszra Front, és a 2012 óta ismert Iszlám Állam terrorszervezet is.

A szír harcterek hírhedt fegyveres terrorszervezete, az Al-Kaidához köthető vahhabita ISIS/ISIL (Islamic State of Iraq al-Sham / Islamic State of Iraq and Levant - Irak és Levante Iszlám Állama) komoly előretörést hajtott végre Irakban, a Tigris folyó mentén, miután Szíriában komoly ellenállásba ütköztek, így tevékenységüket a szomszédos állam főleg szunniták által lakott területén jelentősen fokozták. Az ISIL nem csak a szíriai kormányerőkkel áll harcban, de az úgynevezett FSA (Szabad Szír Hadsereg) erőivel és a kurd milíciákkal is.

Az ISIL az Eufrátesz szíriai környékét uralja Aleppó városáig. Itt csupán a folyó völgy közvetlen környéke számít lakott területnek. Aleppó környékén pedig a települések birtoklásáért minden szemben álló féllel meg kell küzdenie. Az ISIL a legtöbb veszteséget a Szabad Szír Hadseregnek okozta, amelynek több vezetőjét meggyilkolta és jelentős területeket szerzett meg tőle.

A terrorista szervezet elfoglalta Palmyrát, a világörökség részét képező ókori várost, ahonnan a szír kormányerők már több száz értékes szobrot biztonságos helyre szállítottak, nehogy az ISIS katonái elpusztítsák azokat. A dzsihadisták iraki városokban már több ókori és középkori emléket megsemmisítettek. A terrorszervezet szerint az iszlámmal ellentétes a szellemiségük. Legutóbb Nimród és Hatra ókori asszír városokat pusztítottak el, amik a világörökség részét képezik.



Az "Iszlám Állam" hetente tesz fel brutális kivégzésekről szóló képsorokat a világhálóra. Áldozataik újságírók, japán túsok, jordán pilóta, siíták, keresztények, ellenségnek tartott kurdok, már alig létező asszírok, örmények, nem "igazhitűek".

S teszik mindezt száz évvel azután, hogy 1915-ben hasonló indítékból mészároltak le másfél millió örményt, hétszáz ezer görögöt, ugyanannyi asszírt. S a világ tehetetlen. Nem tehetjük, hogy ne mondjuk el ezeket.

[Interneten megjelent anyagokból]

A CHARLIE-ÜGY KAPCSÁN...

Figyelem a Charlie-ügyet, visszhangját s e visszhang gyűrűzését. Magáról az „ügyről” csak annyit: szörnyű! Csak el kell gondolkozni rajta: hová jutott az ember! Az emberiség!

„Önként, kéjjel öl(t), nem csak parancsra!” – mondjuk, mondhatjuk Radnótival a Charlie-ügy ürügyén. Mert ez csak egy ügy a sokból, ürügy arra, hogy elgondolkozzunk, hogy eltöprengjünk korunk arcán! Van min! Egyik s másik oldalról nézvést is.

Az okot sem árt azért megvizsgálni (mely semmiképp sem jogosíthat föl sem hibát elkövető, sem ártatlan emberek meggyilkolására), mert arról nem beszélnek a tiltakozó menetelők. Hogy durván belegázolunk egymás hitébe. A fehér ember nemcsak hitéből vetkőzött ki – lásd a nyílt istentagadó rendszereket, a Lenineket és Sztálinokat, de még a Bushokat és Eisenhowereket is –, de sokszor józan emberi mivoltából is. Keserűen vetette papírra már 150 évvel ezelőtt Madách: „Ma senki nem hisz, törpe az idő!” Azóta csak annyi történt: intézményesített a hitetlenség és a hagyományos erkölcs tagadása Európa- és Amerika-szerte. És nemcsak Mohamed prófétát gyalázzák az elvadult, magukból kivetkőzött lélektelenek, embertelen emberek, de gyalázzák Krisztust is, gúnyfilmet, gúnyrajzokat készítenek róla is eme felfuvalkodott, ateista vagy más hitű embertelenek!

Olvasom, hogy a Fehér Házban már vagy két-három éve nem állítanak karácsonyfát, hogy ne zavarják a hit nélkülieket, a hitetleneket vagy azokat, akiknek nem a szeretet megnyilvánulására okot adó ünnep a karácsony! Mert „másoknak” nem tetszik a Te Hited, lelked fénye, és semmi, ami ezt a fényt benned gerjeszti!

Mint ahogy a Charlie Hebdo szerkesztőinek vagy szellemtársainak is gúnytárgy, és tartják is magukat hozzá, ezért nyomtatták ki immár ötmillió példányban a lapot, tovább gyalázza benne az iszlamisták hitét! Vagy elvonatkoztatva: magát a Hitet!

Valamiféle lejtőn megyünk lefelé. Romlik az erkölcs, devalválódnak az emberi értékek. Szophoklész még írhatta: „Oly gyönyörű embernek lenni!” Gyönyörű? – kérdezem. Fegyveresek lépnek be az irodádba, iskoládba, bölcsődédbe, s lönek. És Krisztus azt mondta: „Aki téged megdob kövel, dobd vissza kenyérrel!” És a Szentírás azt mondja: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.” És azt is mondtuk, mondták eleink évezredek óta: segíts a bajban levőn! És segítettünk is! A régi falu – „a megtartó székelő falu” – önmagát kormányozta, s megsegítették egymást a bajban. Ha leégett a csűröd, a közösség újjáépítette neked.

Vagy ne menjünk olyan messze. Érték volt: adott szó, hűség, szeretet, becsület és jóság. A másik ember tisztelete. És isteni törvény volt, hogy Ne lopj! Ne ölj! Ne kívánd a te felebarátodnak se házát, se ökrét, se feleségét!

Korunk új jelszavakat gyártott. Szabad szerelem. Az egyén joga. Saját utódod meggyilkolásának joga (magzatelhajtás). Felbomlanak a családok, közösségek, terjed az önzés, a csak én erkölce. És intézményesítetik, világpolitikává emeltetik a csa-

lás, fosztogatás! A bankok becsapják ügyfeleiket. Uzsorakamat-tal „segítik” az országokat, befektetők hozzád építik a gyárukat, s téged tizedeannyi munkabérrel fizetnek, mint pár száz kilométerrel odább azokat, akiket nem rántott bele a sárba, nincstelen-ségbe a rád zúdított – mert az sem magától jött – kommunizmus embertelen rémuralma.

S miközben államfők tüntetnek a terrorizmus ellen, ott menetelnek közöttük azok is, akik rendeletére 350 ártatlan embert szállító repülőgépet lövetnek le, csak hogy politikai céljukat – másik ország befekettítését – megvalósítsák. S rendszereket akarnak megdönteni – s nemcsak akarnak, hanem meg is döntenek – azáltal, hogy tüntető zsoldosokat fizetnek, s orvlövészeikkel békés vagy jogaikat követelő embereket lövetnek le, gyilkoltatnak meg, ismét csak azért, hogy politikai céljaikat megvalósítsák. És folyik a népirtás, nyelvek, kultúrák – az én nyelvem, az én kultúrámm s közvetve az én népem – gyilkolása (is), üldözése (is) és magának a kultúrának a gyilkolása, erkölcszsennyező, humánumirtó szenny-filmek tömkelege a tévék képernyőjén és mozis vásznán, melyekben egymásra lövöldöző emberek (terroristák!?) szaladgálnak ezzel a „tanulssal” s hivatalosan is gerjesztett „tanítással”: semmi az ember, semmi – és semmiképpen sem szent – az élet, agyoncsaplak, mint egy legyet, s közben tüntetünk a terrorizmus ellen. De hogy államterror is van, gerjesztett terror, melyet demokráciának keresztelünk el, arról szó sem esik. És arról sem, hogy a jóságot, a humánumot kelle-ne szembeszegeznünk, szembeordítanunk a rosszal vagy az azt megtestesítő érzéketlennel, a lelkekbe gázolókkal tetteivel.

Hát ezeket juttatta eszembe a Charlie-ügy. S ha én is ott lehettem volna, nem azt tartom magasba, hogy én is Charlie vagyok, hanem azt: Ember vagyok. Vagy hogy: Legyünk végre vagy újra emberek, emberek! A jóban higgyünk, és cselekedjünk is a jót!

Bár tudom, hogy: „Akik hitetlenek, azoknak egyre megy, hogy intetted-e őket, vagy nem intetted.” (Korán, 6. 2. szúra)

Gazda József (Háromszék)



Palmyra, az ókori Szíria városa, a „sivatag mátkája”, melyet Kr. u. 273-ban Aurelianus római császár romboltatott le, majd 744-ben az arabok dúlták szét

ÉRDEKEIK TALÁLKOZTAK

A nemzeti és nemzetiségi kérdés területi aspektusai Magyarországon*
1690–1914



A trianoni békediktátum megszületésének teljes történetével a mai napig adós a magyar történelemtudomány. Különösen igaz ez a megállapítás Trianon előzményeinek történetére. Az 1990 előtti marxista és az 1990 utáni poszt-marxista történetírás igen sematikus képet rajzol fel az egykori Magyarország keretei között zajló nemzeti, nemzetiségi küzdelmekről. Ezt az állás-

pontot az alábbiak szerint összegezhetjük: az Osztrák-Magyar Monarchia, ezen belül a Szent István-i Magyarország a „népek börtöne” volt, és így logikus és törvényszerű a felbomlása. Trianon igazi felelőse a dualista korszak magyar politikai elitje, amely nem ismerte fel a nemzetiségi kérdés igazi súlyát, sőt egyenesen elzárkózott a nemzeti és nemzetiségi követelések megfontolásától és kielégítésétől.

Jelen könyv arra vállalkozik, hogy meghaladja a fenti álláspontot. E törekvés jegyében áttekintő képet rajzol a történelmi Magyarországot végül szétfeszítő nemzeti és nemzetiségi kérdés területi aspektusairól. Részletesen bemutatja, hogy a Kárpát-medencében a magyarsággal együtt élő nem magyar népek a különböző történelmi fordulópontokon – török kiűzése, 1848–1849, osztrák-magyar kiegyezés – milyen igényekkel léptek fel a magyar állammal szemben. Külön hangsúlyozza, hogy a Kárpát-medencében a nemzeti gondolat ébredése és kiteljesedése párhuzamosan és egymást keresztező módon zajlott. Ezek a nemzetépítő törekvések vezettek el a magyar és nem magyar népek konfliktusainak kiéleződéséhez. Magyarul nem arról volt szó, hogy a magyar politikai elit pusztán gonoszsgából – ahogy a marxisták mondják: sovinizmusból – nem akart semmit sem adni a nem magyar népeknek, hanem arról, hogy a Szent István-i Magyarország bár „csak egy ország” volt, több nemzet tekintette hazájának.

E könyv az Osztrák-Magyar Monarchiára – és ezen belül a magyar Szent Korona országaira – nem a népek börtönként tekint, hanem egy olyan államalakulatként, ahol több nemzet próbált meg egymás mellett élni. A szerző nézete szerint az Osztrák-Magyar Monarchia fontos és pozitív szerepeket – geopolitikai egyensúly, gazdasági térszer-

vezés – betöltő soknemzetiségű államalakulat volt, amely sok szempontból az Európai Unió előfutárának tekinthető. Ugyanekkor a Monarchia legnagyobb negatívumaként arra is felhívja a figyelmet, hogy partikuláris (elsősorban nemzeti) érdekek mellett megosztották a benne élő népek vélt vagy valós ellentétei is. A Monarchia tragédiája abban rejlik, hogy olyan korszakban – a 19. és 20. század fordulója – próbált meg soknemzetiségű államként működni és fennmaradni, amikor minden nemzet saját nemzetállamának megteremtésén és megerősítésén dolgozott.

Nemzet és nacionalizmus

A nemzet (latinul natio) fogalmának van ókori előzménye, középkori jelentéstartalma, és létezik egy újkori értelme is. A szakirodalom, annak érdekében, hogy a középkori nemzet fogalmát elkülönítse az újkori nemzet fogalmától, a középkort rendi-, míg az újkort modern nemzetnek nevezi.

A modern nemzetnek Európában két alaptípusa van: 1) államnemzet vagy politikai nemzet, és 2) a kultúrnemzet.

Az államnemzetben valamennyi állampolgár tagja a nemzetnek, függetlenül a faji, nyelvi, kulturális vagy regionális különbségektől. Például mindenki a francia nemzet része, aki a francia állam keretei között él.

A kultúrnemzet mindazokat magába foglalja, akik a feltételezés szerint közös nyelvvel, történelemmel és kulturális identitással rendelkeznek. Például a német nemzet kiterjed minden németül beszélő és német kultúrájú népcsoportra, bármely állam keretei közé is sodorta őket a történelem.

A modern nemzetek kialakulása során Nyugat-Európában az államnemzeti, Közép- és Kelet-Európában a kultúrnemzeti felfogás érvényesült. Nézzünk két példát: a francia forradalom életre hívta az államnemzeti felfogást: azaz „Franciaországban a franciák élnek” koncepciót. Mivel Franciaországban a forradalom idején (1789) még a lakosság fele nem beszélt franciául, a fenti jelszó jegyében a francia állam több-kevesebb sikerrel asszimilálta a provanszál, az okszitán, breton, baszk etnikai kisebbségeket. Azaz sikerre vitte az „egy állam – egy nemzet” elvét.

Ezzel szemben Közép- és kelet-Európában a birodalmak (Német-római Császárság, Habsburg-birodalom, Orosz Birodalom és Török Birodalom) domináltak, ami azt jelentette, hogy számos nép élt egymás mellett, illetve összekeveredve egy-egy birodalom (állam) keretei között. E népek értelmisége a kultúrnemzeti koncepció mentén látott neki a nemzetépítésnek, majd csak azután kezdett hozzá, hogy saját területet keressen magának, és saját államot hozzon létre.

*Gulyás László: *Küzdelem a Kárpát-medencéért*. Kárpátia Stúdió, Budapest, 2012.

Definiáljuk tehát a nacionalizmus fogalmát: a nacionalizmus a nemzethez tartozás érzése, a nemzeti identitást a nemzeti öntudatot középpontba helyező eszme. A nacionalizmus legfontosabb folyamata a nemzetépítés, azaz nemzeti alapon szervezi meg az államot. Végső célja a nemzetállam megteremtése.

E folyamatnak három szakasza létezik:

1. a tudósok érdeklődésének kora,
2. a nemzeti propaganda kora,
3. a tömegmozgalmak kora.

Az első szakaszban az értelmiség felfedezi az adott nemzetet, lefekteti a nemzeti identitás szellemi alapjait. Megkezdődik a standard irodalmi nyelv megalkotása és a nemzet múltjára vonatkozó források összegyűjtése, továbbá a nemzet történetének megírása. Ennek művelői az irodalmárok (költők és írók), nyelvészek és a történészek. A nyelv és az irodalom ápolásával, a múlt dicső elemeinek feltárásával kifejlesztnek egy új típusú nemzeti öntudatot, egy bizonyos „kollektív nemzeti identitást”. Ennek fontos eleme a nemzeti himnusz megszületése.

A második szakaszban a „kollektív nemzeti identitás” népszerűsítésére az elit felállít egy intézményrendszert – könyvtárakat, múzeumokat, különféle tudós társaságokat (pl. nemzeti akadémia). Ennek a szakasznak a szereplői (az irodalmárok, nyelvészek és történészek mellett):

- a mecénások (jómódú polgárok, akik vagyonuk egy részét a nemzet épülésére fordítják);
- a lapkiadók és könyvszerkesztők, akik kiadványaikkal segítik elő a nemzetépítést;
- a színészek az érzelmi töltés megteremtői;
- a tanárok és tanítók, akik közvetítik az első szakaszban megszületett gondolatokat a nemzet tagjai felé.

A harmadik szakaszban, azaz a tömegmozgalmak korában jelennek meg a nemzeti programot képviselő politikusok és pártok, amelyek küzdelmet folytatnak a nemzet tagjainak irányítása alatt álló területi egység létrehozásáért. Ez lehet egy adott birodalmon belüli autonómia, de akár önálló állam is.

Támadások belülről

A történelmi magyar állam keretei között nem csupán a modern magyar nemzet született meg, hanem a velünk élő népek is a nemzetépítés útjára léptek, azaz a 18. századtól kezdődően beszélhetünk a modern szerb, román, horvát stb. nemzetek megszületéséről. Ezek kifejezetten kultúrnemzetként jöttek létre, akik a harmadik szakaszba lépve legfőbb törekvésükké a saját terület, a saját nemzetállam megteremtésére törekedtek. Mivel Közép-Európában a modern nemzetek gyakran összefonódva éltek, a nemzet-

állam létrehozására irányuló nemzetépítési törekvések szükségszerűen keresztezték egymást, ez pedig gyakori, heves és hosszan elhúzódó nemzeti konfliktusokat eredményezett mind a 19., mind a 20. század során, sőt ezek az ellentétek még napjainkban is zajlanak.

Támadások kívülről

A magyar nemzet- és államépítést kívülről kétféle támadás érte. Az Osztrák Császárságból kiinduló reformtörekvések a dualista (osztrák és magyar) rendszert próbálták megtrialistává (osztrák, magyar, cseh), sőt valamiféle föderatív rendszerré átalakítani. Ferenc Ferdinánd trónörökös szarajevói meggyilkolásával ezek a tervek megghiúsultak.

A pángermanizmus vezetői a némettség világhegemóniáját hirdették. Világosan megfogalmazták, hogy Magyarországnak csupán az Osztrák Császárság egyik tartománya státusát kívánták juttatni, azaz az önálló Magyarországot meg kell szüntetni.

A pánszlávizmus képviselői úgy látták, hogy a Habsburg Birodalmat a szlávok érdekében fel kell számolni, ehhez viszont előbb a dualista birodalom magyar felét kell szétdarabolni. Ezek a nézetek találkoztak az orosz külpolitikai célokkal, így 1914-ben ezek hivatalos orosz hadicélok-ként jelentek meg.

A délszláv irredenta mozgalmak (illírizmus, jugoszlávizmus, nagyszerb- ill. nagyhorvát irányzat) nemzetegyesítésük jegyében olyan területekre tartottak igényt, melyek a magyar állam részét képezték.

A román irredentizmus a széttagoaltságban élő románok egy állam keretei között történő egyesítését tűzte ki célul. Miközben 1883-tól a hivatalos román külpolitika a Monarchia szövetségese volt, valójában olyan ellenségnek tekintette Magyarországot, amelytől Nagy-Románia megteremtése érdekében területeket kell elcsatolni (Erdélyt, Bukovinát).

A Küzdelem a Kárpát-medencéért c. könyv rendszerbe foglalva taglalja a történelmi Magyarország keretei között élő négy legfontosabb nemzet/nemzetiség – horvát, szerb, szlovák és román – etnoregionalista törekvéseit nemzeti ébredésüktől 1867-ig, majd 1867 és 1914 között milyen területi igényeket fogalmaztak meg. Sorra veszi a pángermanizmus, pánszlávizmus és különféle nemzeti (szerb és román) irredenták kihívásait, amelyek a történelmi magyar állam keretein kívülről próbálták megváltoztatni a Kárpát-medence regionális struktúráit. Gulyás László könyvében áttekintő képet kapunk a történelmi Magyarországot végül a trianoni (béke)diktátum által szétfeszítő nemzeti kérdés területi aspektusairól.

[Összeállította: Molnár-V. Pál]

„AZ EGYHÁZNAK AKKOR LESZ JÖVŐJE, HA NEM AKAR SE TÖBB, SE KEVESEBB LENNI, MINT AMINEK AZ EGYHÁZ URA SZÁNTA”

Dr. Fekete Károly: MAKKAI SÁNDOR ÉLETÚTJÁNAK VÁZLATA

Makkai Sándor megkerülhetetlen alakja a XX. századi magyar egyház- és teológiatörténetnek. Igehirdetői személyisége, missziói elkötelezettsége, nevelői adottságai és egyházvezetői munkássága nélkül egy sajátos színnel lett volna szegényebb a magyar református teológiai gondolkodás. Születésének 125-dik évfordulóján bátran mondhatjuk, hogy nem is érdemes megkerülni, mert a református öntudatban megüresedett ébredés és hivatalos egyház feszültségét naponta érző, a sablon-prédikálásba belefáradt, iskola-problémával és kisebbségi állapottal küzdő magyar reformátusságunk helyzete sok hasonlóságot mutat Makkai korával.

Makkai Sándor 1890. május 13-án született Nagyenyedén. Itt kezdte el középiskolai tanulmányait a Bethlen Kollégiumban, majd a kolozsvári Református Kollégiumban folytatta, s a sepsiszentgyörgyi Székely-Mikó Kollégiumban fejezte be. Teológiai tanulmányait Kolozsváron végezte, amellyel párhuzamosan bölcsészeti és nevelési tudományokat hallgatott a város Ferenc József Tudományegyetemén Böhm Károly, Schneller István és Pauler Ákos tanítványaként. Teológusként Ravasz László és Bartók György gyakoroltak rá nagy hatást. Doktrátusát 1912-ben szerezte meg. 1913-ban kötött házasságot Borsay Margittal, aki két fiú gyermekkel ajándékozta meg. Önálló lelkipásztori szolgálatát a mezőségi Vajdakamaráson kezdte meg 1915 őszén. Az itt töltött küzdelmes esztendőket adták a későbbiekben *Holttenger* című regényének élményanyagát. Miután 1917-ben sikeresen megszerezte rendszeres- és gyakorlati teológiából magántanári címét, elindult teológiai tanári pályája. Egy tanévet tanított Sárospatakon, majd 1918–1926 között Kolozsváron. Az 1920-as évek első felében a magyar egyesületek, kulturális intézmények erdélyi megszüntetésével, működésük korlátozásával a Teológiai Fakultás lett Kolozsvár és Erdély szellemi életének egyik központja. Ravasz László dunamelléki püspökké választása után Makkai, mint az intézet igazgatója, fáradhatatlanul dolgozott az oktatás korszerűsítésén s a teológiai munka színvonalának emelésén. Olyan tanártársak segítettek ebben, mint Imre Lajos és Tavasz Sándor. Közben püspökhelyettségévé választották és a Református Szemle főszerkesztője lett.

1926-ban, 36 évesen választották meg Erdély református püspökévé. Nagy bölcsességgel, kitűnő szervezőkészséggel és megfelelő munkatársakkal szállt síkra a jogokért, az intézményekért és a missziói szolgálat kiépítéséért. Külső-belső fron-

tokkal kellett megküzdenie, ahol Trianon után a gáncsoskodó ellenerőkkel, a miniszteri rendeletek, intézkedések beszűkítő, nemzet- és egyházromboló tendenciájával szemben kellett bevetnie diplomáciai érzékét.

Tevékeny részt vállalt a két világháború közötti erdélyi irodalmi életben. Az Erdélyi Szépmíves Céh keretében, az irodalmi élet kiválóságaival együtt sokat tett

az elveszett, eltorzult "erdélyi szellem", "erdélyi lélek" újjáteremtéséért. Makkai meg volt győződve arról, hogy az erdélyi magyarságnak a magyar örökségben gyökerező, azon felépülő, az egyetemes értékekbe kapcsolódó, önálló szellemi életet kell kifejlesztenie. Ezt kívánta elősegíteni nagy hatású, nemzetnevelő esszéivel: *Magyar fa sorsa* (A vádlott Ady költészete) 1927; *Egyedül* (Bethlen Gábor lelki arca) 1929; *Magunk revíziója* 1931; *Harc a szobor ellen* (Széchenyi-tanulmány) 1933.

Közkedvelt regényíró volt, akinek etikai töltésű művei születtek (*Ördögszekér*, *Táltoskirály*, *Sárga vihar*). Ezeket könnyű aláértékelni, ha valaki nem ismeri az erdélyi egyháztársadalmi helyzetet. Hiszen ennek a közegnek üzentek a magyar múlt nagyjai és ezt a közösséget ösztökélték döntésre, helytállásra a régi események sikerei és bukásai. A regények hősei mellett egész arcképcsarnokot állított össze nagy magyarokról egyéb írásaiban. Ezekkel az életpályákkal is nemzeti önismeretre, reálpolitikára sarkallta kortársait és azt kívánta felmutatni, hogy „kicsiny nemzetek és nemzeti kisebbségek egyetlen fölfelé vivő útja a lelki egyensúlyozottság, a szellemi értékesség, a kultúrnaposság.”

1936 májusában megdöbbentő hírként söpört végig egész Erdélyben, hogy Makkai Sándor püspök egészségi állapota miatt lemondott püspöki tisztéről. Hogy legendás hírű püspöki szolgálata 1926–1936 között mit jelentett, azt régi barátja, Reményik Sándor érezte meg és fejezte ki legpontosabban: olyan tíz év volt ez, „mely a mi viszonyaink között ötven év terhét jelenti sűrítve”. Makkai ebben a helyzetben, a megfáradás



és lelkiismereti vívódás közepette, új szolgálati megbízatásként fogadta el a főként Varga Zsigmond és Ravasz László által előkészített meghívást a debreceni Tudományegyetem Hittudományi Karára, és foglalta el a gyakorlati teológiai tanszék egyik professzori katedráját.

Lelki sebeire gyógyító közeg volt Debrecen. A gyógyító magány után azonban hamarosan elérkezett visszatérése a tudományos, irodalmi és társadalmi életbe. Tanszéki munkáján keresztül rajta tartotta ujját az egyházi élet ütőerén, hiszen tantárgyai az egyház élettevékenységeivel foglalkoztak (pl.: lelkigondozástan, egyházi szociológia, gyülekezeti bel- és külmiszió). Professzori munkájának céljával azt tűzte ki, hogy aktívvá nevelje a lelkipásztori lelkületet tanítványaiban, hogy fölvezolja nekik a lelkipásztor gyakorlati feladatainak térképét, a lelki munka haditervét. Azon fáradozott, hogy a maga hatósugarában munka- és szeretetközösséggé szervezze egyházunkat. Hézagpótló teológiai könyvei (Az egyház missziói munkája; Poimenika – A személyes lelkigondozás tana; Az élő gyülekezet), prédikációi (Döntő napok; Itt és most), számos tanulmánya és cikke az egyház megelevenedését szolgálták, az öntudatos református hit ébresztését. Élményt és életre szóló indíttatásokat jelentettek előadásai bárhol is mondta el azokat. Többször hirdette az ígét a Magyar Rádió hullámhosszán is.

Debreceni évei alatt szépírói munkássága is tovább virágzott. Ekkor jelent meg a *Holttenger*, a *Magyarok csillaga*, a *Mi Ernyeiek*, a *Szép kísértet* és a *Szabad vagy* című regénye.

A II. világháború embert próbáló évei után fokozatosan tért vissza az egyházi közéletbe. Lelki ajándékának megfelelően a misszió területén találta meg a helyét. Ravasz László javaslatára, 1947-ben konventi missziói előadónak választották meg. Ebben a megbízatásban is erdélyi felismeréseit kívánta Magyarországra átültetni: az egyháznak akkor lesz jövője – Makkai meggyőződése szerint –, ha meg mer maradni egyháznak, ha nem akar se több, se kevesebb lenni, mint aminek az Egyház Ura szánta. Azonban, míg ő ezért fáradhatatlanul szervezett, evangélizált, írt, szerkesztette a Református Gyülekezet című lapot, felnőtteknek bibliaiskolákat alapított és beutazta az országot, addig más erők is működtek, amelyek a misszió virágzását eltiporták, s kihasználták a missziói egyesületek egyházasításának Makkai által képviselt programját arra, hogy szabályozzák és gúzsba kössék a missziót. A missziói tevékenységek összehúzásával együtt Makkai Sándor lelke is összetört. Budapesten 1951. július 19-én, 61 éves korában érte a váratlan halál.

Makkai Sándor összetett egyénisége bonyolultságával, felvillanásaival és kontrasztjaival együtt is nagy ajándék volt kora számára, amely kihívások sorával faggatta. Ő pedig személyiségét mozgósítva, súlyos szavakkal válaszolt, amelyeknek felelősségből fakadó izzásuk és a belső rendből következő kiáltási szabadságuk volt. Így teljesítette népe és egyháza iránti küldetését: a lelki-szellemi táplálást. Állandóan megújulni tudó, magát az Ige revíziója alá helyező ember volt, aki mindenkor megtalálta a szolgálat lehetőségét és útját.

Dr. Fekete Károly: MAKKAI SÁNDOR MINT IRODALMÁR ÉS KÖZÉLETI SZEMÉLYISÉG

Mielőtt évtizedekre bekövetkezett volna a Makkai életmű körüli nagy csend, a nyilvánosság előtti utolsó értékelést 1953. március 22-én Ravasz László mondta el Makkai síremléke mellett, a 2Kor 4,16–18 világosságában:

„Makkai Sándor azért született, hogy egy láng égjen benne. Világosságot lásson és világosságot terjesszen. Ez a világosság dicsőséglátás volt, ezért volt belülről mindig valami titkolt elragadtatása. Ez a látás Isten dicsőségének látása volt, ezért volt külső kritikai egykedvűsége mögött mélységes áhítat. Ez a látás Isten dicsőségét a Krisztus arcán szemlélte és vele világoltatta, s ez az ő lényében a prófétai vonás... Éppen ebben látszik annak az erőnek nagy volta, a teremő és szuverén Isten erejének nagy volta, aki ezt a törekeny cserépedényt őrizte, megtartotta, sőt annak felette megtette vele azt a titokzatos műveletet is, hogy a benne munkálkodó halál léletté váljék azokban, akiket szolgált, egy nemzedékben az egész magyar református egyházban s még ezen túl elkövetkező emberöltőkben. Jönnek majd generációk és így tesznek tisztességet emléke előtt: a benned munkálkodó halál mibennünk léletté vált. Ezért foglalja össze Makkai Sándor belső életét ez a vallomás: hittem, azért szóltam.

Ez kifejezi az isteni kényszert, amely szólásra indította. Mondanivalóinak igazságát és őszinteségét, azt, hogy minden szavába egy darab élet szakadt bele és ez fejezi ki megjutalmaztatását, azt az örömet és hálát, hogy szólhatott.”¹



Áprily Lajos, Reményik Sándor, Makkai Sándor

Valóban: Makkainak „minden szavába egy darab élet szakadt bele”, amely élet-darabka reprezentálta az ő egész személyiségét. Összetett egyénisége bonyolultságával, felvillanásaival és kontrasztjaival együtt Istentől kapott ajándék volt kora számára, amely kihívások sorával faggatta. Ő pedig teljes személyiségét mozgósítva, könnyen megszülető, mégis súlyos szavakkal válaszolt, amelyeknek felelősségből fakadó izzásuk és a belső rendből következő kiáltási szabadságuk volt.

Szószerk, püspöki tisztt, professzori katedra, toll vagy élő szó, mind annak eszközei, hogy Istentől kapott küldetését népe és egyháza iránt teljesítse, s a magyar reformátusság lelki-szellemi táplálását végezze. Az irodalmat csupán egyik szolgálati ágának tekintette, s nem valami öncélú művészkedésnek. Ebben az igyekezetben jól megfért egymás mellett, sőt szerves egésszé koncentrálódott az egyházébredés, teológiai megújulás, értékörzés, tudományos munka, szépirodalmi alkotás, a történelmi tudat formálása és a nemzetnevelés. Ennek az egységnek a tisztelete miatt nem oszthatjuk fel tételesen az előadást a cím adta lehetőség szerint írói és közéleti részre, hiszen Makkainál e kettő elválaszthatatlan egész életművétől. Csak ennek az egésznek a szem előtt tartásával, az abba beillesztéssel merhetünk beszélni Makkairól mint irodalmárról és közéleti személyiségről, hiszen ebből kiszakítva műveinek irodalmi értéke devalválódik és elsikkad, közéletisége alól pedig a talaj csúszik ki, mivel ő sohasem volt pártpolitikai vagy kormányzati tényező. Makkai Sándor mégis rangos irodalmár és mégis fontos közéleti ember, akinek rangját és közéleti súlyát az erdélyi magyar református egyháztársadalom adja. Ez az egyháztársadalmi közeg az, amely felszínre hozza Ravasz László mellett őt is és velük együtt az ifjú teológus-nemzedéket (Révész Imre, Imre Lajos, Tavasz Sándor stb.), hogy a XX. században is érvényesüljön az a tehetségeket centrumba emelő hatás, amelynek gyökerei Bethlen – Rákóczy – Apaffy kontraszelekciót nem ismerő, máig példaadó egyházkormányzási elveihez visznek vissza.

Erdély Trianon utáni állapota trauma volt politikailag, társadalmilag, gazdaságilag. Megdermedt a kulturális és az egyházi élet is. A társadalomtudós Venczel József szerint ekkor rendeződik át az erdélyi magyar társadalom belső struktúrája: „az arisztokrácia elveszti feudális jelentőségét, a kapitalista réteg idegen érdekek szolgálatába húzódik, a hivatalnok-középosztály meggyérül és a maradék megnémul; életerős társadalmi rétegeként csak a papi, nevelő és szabadpályák „értelmisége”, valamint a földművesek, iparosok, kereskedők és munkások „népi” kategóriája vehető számba... az értelmiségnek kénytelen-kelletlen a vezetés kínálkozik feladatul...”

1921 nyara, a Ravasz László távozása utáni helyzet, szinte egyik napról a másikra helyezte közéleti pozícióba a professzor Makkai Sándort, aki Ravasz üresen maradt tisztségeit „örökölte”. Ő lett a Teológia igazgatója, a Református Szemle felelős szerkesztője és 1922 júliusától az erdélyi egyházkerület főjegyzője.

Az 1920-as évek első felében a magyar egyesületek, kulturális intézmények megszüntetésével, működésük korlátozásával a Teológia lett Kolozsvár és Erdély szellemi életének egyik központja. Az "Akadémiai estélyek" sorozat a tudomány, irodalom, művészet eszközeivel kívánt szellemi táplálékot nyújtani az értelmiség kiutasítások és kiköltöztetések miatt megritkult sorainak. Ezeknek az alkalmaknak Makkai mint igazgató szervezője és rendszeres előadója volt. Püspöki szolgálata idején is eszményszámba mentek előadásai. *Az elátkozott óriások* című sorozatának híre Pilder Mária közvetítésével Hermann Kutterig jut, levélben tudatva a svájci teológussal, hogy „ezek az előadások forradalmat jelentettek minden üres ceremoniális egyháziasság és farizeusi vallásosság ellen... Új idők herald kiáltása volt ez.”

Még a szigorúan bíráló Németh Lászlónak is el kellett ismernie a *Tanú* című lap hasábjain: „Egy papruhás gondolkodó vív ezekben az előadásokban a mai keresztyéniséggel az örök keresztyéniséget, az eleven élet fanatikusa idézi a kihűlt bazaltból a vulkán eredendő tüzet... Szenvedélyes halott-támasztási kísérlet. Egy ember írhatott volna sokkal szebbet, illet csak a korrigény írhatott... Makkai forradalma az evangéliumé: a magasabb emberrégió kel föl az alacsonyabb ellen.”

Budapest protestáns értelmiségének mindig ünnep volt őt hallgatni, mint előadót. Így volt ez 1932 márciusában is (március 9–11.) a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságban, ahol három előadást tartott. Az *Evangélium és humánus* című előadásban vádbeszédet intézett az evangélium drága kincsével élni nem tudó modern keresztyéniséghez és szembeszállt a lagymatag kultúrkeresztyéniséggel. Az *evangélium szociális üzenete* cím alatt arról beszélt, hogy az evangélium a töke, a fegyver és a gép zsarnoki impériumával szemben a Lélek krisztusi impériumát hozza, amely kitörési lehetőséget ad egy új, másfajta életre. A harmadik előadásban pedig, ami *Evangélium és egyház* címen hangzott el, szembeszállt a klerikalizmussal és a passzív egyháziassággal, hogy menetkészségre sarkalljon, a világgal kötött hamis békesség felülvizsgálatára indítson.

Az előadások mellett rendszeresen publikált, s mint novellista már az erdélyi irodalom megjelenésének hőskorában jelen volt (*Élet fejedelme* 1924.; *Az Eszter padja* 1924.; *Megszólalnak a kövek* 1925.). Tevékeny részt vállalt a kialakuló erdélyi magyar irodalom megteremtésében. Gyermekkori barátja, Reményik Sándor felkérésére segítette az irodalmi kibontakozást, aki a *Pásztortűz* irodalmi-kritikai folyóirat főszerkesztője volt. Így került előbb munka-, majd baráti kapcsolatba Áprily Lajossal, Bánffy Miklóssal és Kuncz Aladárral. 1926. július 17-én Makkai is ott volt aközött a huszonhét író között, akiket Kemény János hívott meg marosvécsi kastélyába, ahol a koalícióra lépő írók létrehozták a marosvécsi Erdélyi Helikont. Kemény János meghívottjai között szerepelt Makkai, de az első meghívásnak elháríthatatlan okok miatt nem tudott eleget tenni. A további találkozókön viszont rendszeresen részt vett. A jelenlenni nem tudó Makkait levélben köszöntötték az első találkozó résztvevői:



Az 1927. augusztus 5-6-7-én Marosvécsen tartott II. Helikoni írótalálkozó résztvevői

Balról jobbra, felső álló sor: Áprily Lajos, Kós Károly, Nyíró József. Második álló sor: Gyallay Domokos, Molter Károly, Bartalis János, Kuncz Aladár, Kádár Imre, Tabéry Géza, Reményik Sándor, Hunyady Sándor, Szentimrei Jenő, Ligeti Ernő. Karosszékekben ülnek: Makkai Sándor, Berde Mária, Gulácsy Irén, Kemény János, Szabó Mária, Bánffy Miklós, Olosz Lajos. A földön ülnek: Kacsó Sándor, Finta Zoltán, Kovács László és Tamási Áron.

„Kedves Barátunk! A báró Kemény János vendégszeretéből Marosvécsen három napos irodalmi megbeszélésre összegyűlt írók meleg szeretettel köszöntenek s mélyen sajnálják, hogy legyőzhetetlen akadályok lehetetlenné tették megjelenésedet a vécsi Helikon első találkozásán. Meg vagyunk győződve róla, hogy törekvéseinkkel és határozatainkkal, melyek kizárólag az erdélyi irodalom féltő gondjából fakadtak, Te is egyetértessz s azok megvalósításában értékes munkássággal és tanácsaiddal támogatni fogsz. Gyűléseinkről későbbi időpontban részletes jegyzőkönyvi másolatot küldünk számodra. A viszontlátásig ölelünk igaz barátsággal: Marosvécs, 1926. július 17. Kemény János, Bánffy Miklós, Bartalis János, Ligeti Ernő, Kuncz Aladár, Tabéry Géza, Tompa László, Kádár Imre, Nyíró József, Bárd Oszkár, Kós Károly, Szentimrei Jenő, Áprily Lajos, Molter Károly, Endre Károly, Kacsó Sándor, Olosz Lajos, Reményik Sándor, Tamási Áron, Gyallay Domokos.”

Az összetételében zavarba ejtően sokszínű irodalmi társulás közös nevezője az elveszett, eltorzult "erdélyi szellem", "erdélyi lélek" újjáteremtésének szándéka volt.

Makkai meg volt győződve arról, hogy az erdélyi magyarságnak a magyar örökségben gyökerező, azon felépülő, az egyetemes értékekbe kapcsolódó, önálló szellemi életet kell kifejlesztenie. A "kisebbségi humánus" felmutatására biztat, amikor kifejti: „A kisebbségek vannak hivatva, már csak szükségképpen, a helyzetükből következő szenvedéseiknél fogva is

egy nemesebb humánus, egy egyetemesebb emberi szellemiség, egy a nemzeteket összekötő kultúra és végre az igazi embertestvériség nagyszerű és gyógyító jövőjének előkészítésére.”

Az egész magyar szellemi életet célozta meg Ady-tanulmányában. A *Magyar fa sorsa* a vádlott Ady védelmében született 1927-ben, sokakat közös gondolkodásra indítva a sorvadó magyar valóság felett: „mert Ady Endre költészete lehet kórkép, de mindenesetre kórkép is, a mi szomorú és beteg korunk képe.” Ennek értelmében Ady költészetén át a magyar élet kritikáját adta metsző élességgel. Rámutatott, hogy „Adynak az volt az uralkodó tapasztalása, hogy a magyar föld és élet sem a falu, sem a város miliójében nem képes táplálni és nem akar megtűrni nagyszabású, egyetemes horizontú emberi életet.”

A vádak addig csak Adyra záporoztak: hazafiatalan, erkölcstelen, nihilista, halálváró, érthetetlen. Miután Makkai mindezeket megcáfolta, s feltárta Ady költészetének új világát, azután őt is a vádlottak padjára ültették – ez még 1970-ben is az Utunk című lap vitájában is így történt –, mint aki Ady-ellenes a maga sajátos beállítással, ill. mint aki Ady költészetének vallás-erkölcsi fehérremeszelője.

Ugyanakkor szép számmal talált méltatókra is a vita hevében. Oláh Gábor pl. Ady költészetének „gyönyörű exegézisét” látja a tanulmányban, Juhász Géza pedig azon örvendezett, hogy „nekünk, reformátusoknak azért is elégtétel Makkai könyve, mert benne tesszük jóvá azt a konok meg nem értést, amellyel Ady életében nyakig gombolkoztunk költészete előtt.”

A Magyar fa sorsá-nál is nagyobb erővel rázta fel a korabeli közéletet az 1931-ben megjelent *Magunk revíziója* c. esszéje, amely a kisebbségi sors láttelepe. Bevezetesként az előítélet örök típusának, a bibliai Natanaelnek (Jn 1,46-47) az alakját idézte fel, aki később kénytelen volt megváltoztatni felfogását, mivel az előítélet összeütközött az élet változásával. Makkai szerint „a feltettünk elzúgott világkatasztrófa kérdéssé tette az összes lezárt fogalmakat és meggyőződéseket a világnézet, a történelmi szemlélet, az erkölcsi felfogás, a politikai, a gazdasági, pedagógia, társadalmi viszonylatok egész területén. A mai világhelyzet, az emberiségnek ez a legnagyobb válsága viharos erővel kényszeríti a lelkeket életünk gyökérig menő revíziójára. A jövő lehetőségé azon fordul meg: hajlandó és képes lesz-e az emberiség irtóztos előítéleteinek, makacsul lezárt fogalmainak feláldozásával elszánt revízió alá venni önmagát?”

Innen kiindulva töri le a hamis várakozásokat, a rózsaszín reményeket, s nemzetiségi önvizsgálatra ösztönöz kritikai nemzetszeretettel. Majd kimondja: revízióra van szükség, de nem a határok megváltoztatására, hanem az önmagunk, életünk újraértékelésére, mivel a jövő nemcsak a körülményektől függ, hanem a belső minőség függvénye. Az átértékelendő fogalmakat sorra véve, a nemzeti öntudat revíziójáról ezt mondta: ez „két nagy lelki átalakulást kíván meg tőlünk: az egyik az, hogy a földi impériumhoz kötött magyarságot lelki magyarsággá tegyük magunkban; a másik azonban az, hogy az így fölszabadított örök magyarságot ne tartsuk gyöngébbnek a külső impériumhoz is kötött és attól is támogatott magyarságnál és egyetlen atomját se alkudjuk le azért, mert így nehezebb magyarnak lenni, mert így önerőből kell magyarnak lenni. Természetes, hogy ebből az öntudatból egyenesen következik egy olyan önfenntartás és önállóság, mely a magyar közösséghez tartozó minden egyénnek, feltéve, hogy lélekben ehhez a közösséghez tartozik, biztosítja az anyagi és szellemi, a kulturális és erkölcsi egzisztenciáját és ezáltal igazolja önmagát.”

A *Magunk revíziója* példa arra, hogy hogyan járulhat hozzá az egyház a nemzet nagy kérdéseinek megoldásához a maga prófétai szavával. A bibliai indítás és gondolat Makkainak nemcsak ugródeszka, hanem az egész esszé mögött meghúzódó biztos háttér. Érdemes ezzel kapcsolatban felemlíteni, hogy a *Magunk revíziója* genezise megtalálható Makkainak egy lelkészek előtt *A múlt értéke* címen elmondott előadásában. Ebben a bibliai megalapozást az ószövetségi prófétákra hivatkozva teszi meg (Ámós, Jeremiás, Ézsaiás, Ezékiel), akik újra és újra kutatták és feltárták népük bukásainak lelki-erkölcsi okát, s ugyancsak lelki-erkölcsi síkon keresték és képviselték honfitársaik előtt a kimenekedés útját is. E nagy próféták öröksége minden kor számára, hogy a nemzet életét, sorsát, jövőjét sohasem külső erőviszonyokból kell megérteni s rajta kívül álló tényezők hatalmának tulajdonítani azt, ami történt, vagy történik velük. Ez a felismerés szüli az „erkölcsi revíziót”.

További jelentősége a *Magunk revíziójának*, hogy leleplezi az előítéletek foglyait; a Máté evangéliuma 9,16 alapján elveti a régi fogalmi, ideológiai ruhák foltozgatását; bátor szót hallat a fasizmus faji nemzetszemléletének terjedése és a határ-rev-

zióban reménykedő vad-nacionalista nyilatkozatok idején; elutasítja a származási-vagyoni előjogokat; leleplezi a tipikusan „magyar bűnöket”: az olcsó dicsőség-hajszolást, a halálkeresést egy elrontott élet után; a letargiába süllyedést. Ezek szem előtt tartásával, értékutatást végez, és a saját jelenébe beépítés szándékával, körvonalazza a kisebbségi etika sajátosságait. Makkai egyik barátjához írt levelében így értékeli írásának jelentőségét: „azt hiszem, hogy a *Magunk Revíziójával* voltaképpen teljesítettem az Öröllő kötelességét, mely a világos figyelmeztetésben és a kötelesség tisztázásában áll. Helyzetemnél és hivatásomnál fogva nagyon kényes és nehéz a gyakorlati politika mezejére lépnem, hiszen vannak már előkelő egyházi méltóságok, kik szerint ez a könyvem is már 'leszállás' volt a 'püspöki méltóság pártokfeletti magaslatáról'. Természetesen tudom ennek a kifogásnak igazi értelmét és fűtyülök arra a 'püspöki méltóságra', amelyik magyarul tétlen szemforgatást és ártalmatlan frázisokat jelent. Mindenesetre az a véleményem, hogyha a *Magunk Revíziójából* következik valami, akkor azt a valamit másoknak kell megvalósítaniok. Ez viszont nem jelenti azt, hogy én visszahúzódjak a következmények elől és minden rendelkezésemre álló módon ne dolgozzak, hanem csak azt, hogy nem lehetek külsőleg exponált vezetője a gyakorlati nemzetpolitikának.”

Sokféle igazolást lehetne találni arra, hogy milyen mértékben ültetődött át a köztudatba Makkai nagyhatású esszéjének elképzelése és abból mennyi valósult meg, de a hatásvizsgálat egyik dokumentálható eseményét érdemes felidézni. Tetten érhető az a pillanat, amikor az álomnak indult „lelki magyarság” gondolat nemzedéki hitvallássá lesz a Vásárhelyi Találkozó záronyilatkozatában 1937 október elején, amikor Makkai már nincs Erdélyben. A megújulás alapelveiről Venczel József a következőket jegyezte fel: „Valljuk tehát, hogy a kereszténység az erkölcsi magatartású, nemzeti kultúrájú és demokratikus szervezetű erdélyi magyarságnak egyetlen megújulási lehetősége. Tudjuk, hogy a keresztény jelszavak mai politikai konjunktúrájában nem szokatlan dolog a kereszténységet közéleti és társadalomszervezési elvvé tenni. Mi azonban a kereszténységet nem mint divatos jelentésű jelszót értelmezzük, nem osztályérdekek védőjét látjuk benne. A kereszténység: hittudat és életformáló erő, őrizője és ápolója pedig az egyház. Az egyházak kérdésében Erdély régi hagyományos szelleméhez térünk vissza, melynek vallásos életét mély buzgóság, tántoríthatatlanság és áldozatosság s ugyanakkor mély bölcsesség és türelem jellemezte.”

Makkai heroikus gondolatának komolyságát, mélységét és tisztaságát azonban nem tisztelték a körülmények, amelynek következtében kisebbség-szemléletében fordulat következett be. Nem rejtegethette sokáig, hogy egyre kevésbé bírja a kisebbségi lét realitását, a hétköznapi gyötrelmeit, egyházvezetői szorongatásait, s eljutott oda, hogy kimondta: a kisebbségi kérdés szerinte megoldhatatlan. *Nem lehet* c. cikke országos vitát keltett. Ahány ellencikk íródott az érzelmi reakciókból, annyi vád hullott Makkai fejére. A vita egy egész kötetet megtölt, s hullámvérései máig tartanak.

Pomogáts Béla értékelése szerint: „a távozó püspök nyilatkozata a nemzetiségi irodalom régi félelmét szólaltatta meg, rejtett sebeket tépett fel, valóban a kisebbségi lét legnagyobb gondjára: a megmaradásra kérdezett. Pedig nem a megmaradás vált kérdésessé, inkább egy ideológia... új nemzetiségi ideológiának kellett születnie, amely leszámolva a szép történelmi illúziókkal, elfogadja a kisebbségi élet nehéz realitását, és a többi demokratikus mozgalommal szövetségben lép fel a nemzetiségi jogok védelmében.”

Makkai Sándornak ebben az életrajzi fordulatóban testesül meg a „kisebbségi létparadoxon”, amely azóta is permanens módon ébren tartja a „kisebbségi” és az „anyaországi” létet is megélő Makkai gondolatait. Ki intrikát, ki önigazolást, ki ideológiai tőkét akar kovácsolni azóta is ebből a paradoxonból. Az erdélyi gondolkodók közül Cs. Gyimesi Éva tanulmányai figyelemre méltóan új szemszögből láttatják a kort és annak problematikáját. A teremtő fájdalom árán, szükségéből kovácsolt erény értékjelképeket kap. „A megfogyatkozott lehetőségek és az ’egyetemes emberi szellem’ (Makkai) feszültségét ez az erkölcsközpontú ideológia úgy hidalja át, hogy a kisebbségi létben a maximális intellektuális-erkölcsi erőfeszítés, odaadás, sőt önfeláldozás lehetőségeit heroizálja. Így lesz a helyzet ’hősi életalkalom’ (Tavaszy), ’ajándék’ (László Dezső), ’gyöngykagyló’, amelyben az ember az erkölcs és a szellem ’igazgyöngyeit’ teremtheti meg.”

Nem tarthatjuk véletlennek, hogy a kiváló kolozsvári irodalmár éppen három református teológus értékszimbólumát tette egymás mellé, hiszen mindhárman otthonosak voltak a keresztyén szenvedés-etika ismeretében és gyakorlásában. Bár az említett szimbólumok nagyon kifejezők, s a paradoxon máig feloldhatatlan, a feladatunk azonban ma sem kisebb: a magunk revíziója.

Az ébresztő hangú előadások és az indulatokat felkorbácsoló esszék mellett fontosnak tartjuk megemlékezni azokról a Makkai regényekről, amelyekben megelevenedik a magyar múlt és közben a saját jelenéről tanított bennük. Jancsó Elemér szerint Makkai írói stílusa ezekben a művekben egyrészt Jókai örökségének továbbfolytatása, másrészt „az erdélyi kúriák és a falusi papi lakok tisztacsobogású, bőven ömlő beszéde.”

A *Magyarok csillagá*-ban (1937) István királynak állít emléket, akit Makkai az egész nemzet jelképeként ábrázol. A pogányból keresztyénné lett király a magyarság öntudatosulásának, szerep-felismerésének szimbóluma. A *Táltoskirály* (1934) és a *Sárga vihar* (1934) a tatárjárásról írt regényei. A félvér nemzetet a kevertségből adódó belső viszályok gyengítik, amikor betörnek a gyors, egységes, kegyetlen mongolok az országba: IV. Béla pedig már hiába kér segítséget a kunoktól – elbukik. A két világháború közötti kor válság-csokrát nyújtja át Makkai kortársainak. Az *Ördögszekér* (1925) a Báthoryak családregegye szintén vihart kavart, amely az asszonyi lélek mélységeit kutatja és rátalál „a féktelen szenvedélyek ördögszekér-sodrásának drámájára” (Ruffy Péter). Makkai művét többen Móricz Erdély-trilógiája és Illyés Gyula történeti színművei mellé teszik. A *Holttenger* (1936) kívánczik a felsorolás végére, amiben a közelmúlt és kora mező-



Ravasz László és Makkai Sándor

ségi környezetráját adja a vajdakamarási lelkipásztorsága alatt szerzett élményekre alapozva, szívbemarkoló őszinteséggel.

Regényeivel is „a történelmi valósággal és körülményekkel számot vető nemzeti önismeretet és az ebből következő magyar reálpolitikát ajánlotta Makkai Sándor az erdélyi magyarság figyelmébe” (Pomogáts Béla). Ehhez a koncepcióhoz talált ösképeket a magyar múltban, s egész galériát állított össze nemzetneveléssel foglalkozó tanulmányaiban. Így került be Makkai „arcképcsarnokába” a már fent említettekén kívül Ady Endre, Bethlen Gábor, Báthori Anna, Kemény Zsigmond, a két Bolyai, Mikó Imre, Széchenyi István, Zrínyi Miklós, Wesselényi Miklós. Ezekkel az életpályákkal is azt kívánta felmutatni, hogy „az erdélyi magyar szellemben a nagyság és kicsiség, a fontosság és jelentéktelenség ellentétes tudata ötvöződik sajátos egyensúlllyá, melyből egy uralkodó meggyőződés és testamentumos intés sugárzik mireánk: kicsiny nemzetek és nemzeti kisebbségek egyetlen fölfelé vivő útja a lelki egyensúlyozottság, a szellemi értékesség, a kultúr nagyság. Jövendőnk kiválóan szellemi és erkölcsi föltételektől függ, s sorsunk azon fordul meg, mennyire tudjuk bebizonyítani az egyetemes európai kultúrába kapcsolódva sajátos magyar értékeinkkel azt, hogy világrelációban is magasrendű életünk van. Az erdélyi magyar szellem arra van hivatva, hogy kicsiny lehetőségek között, nagy erőfeszítéssel egyetemesen emberi szellemmé legyen.”

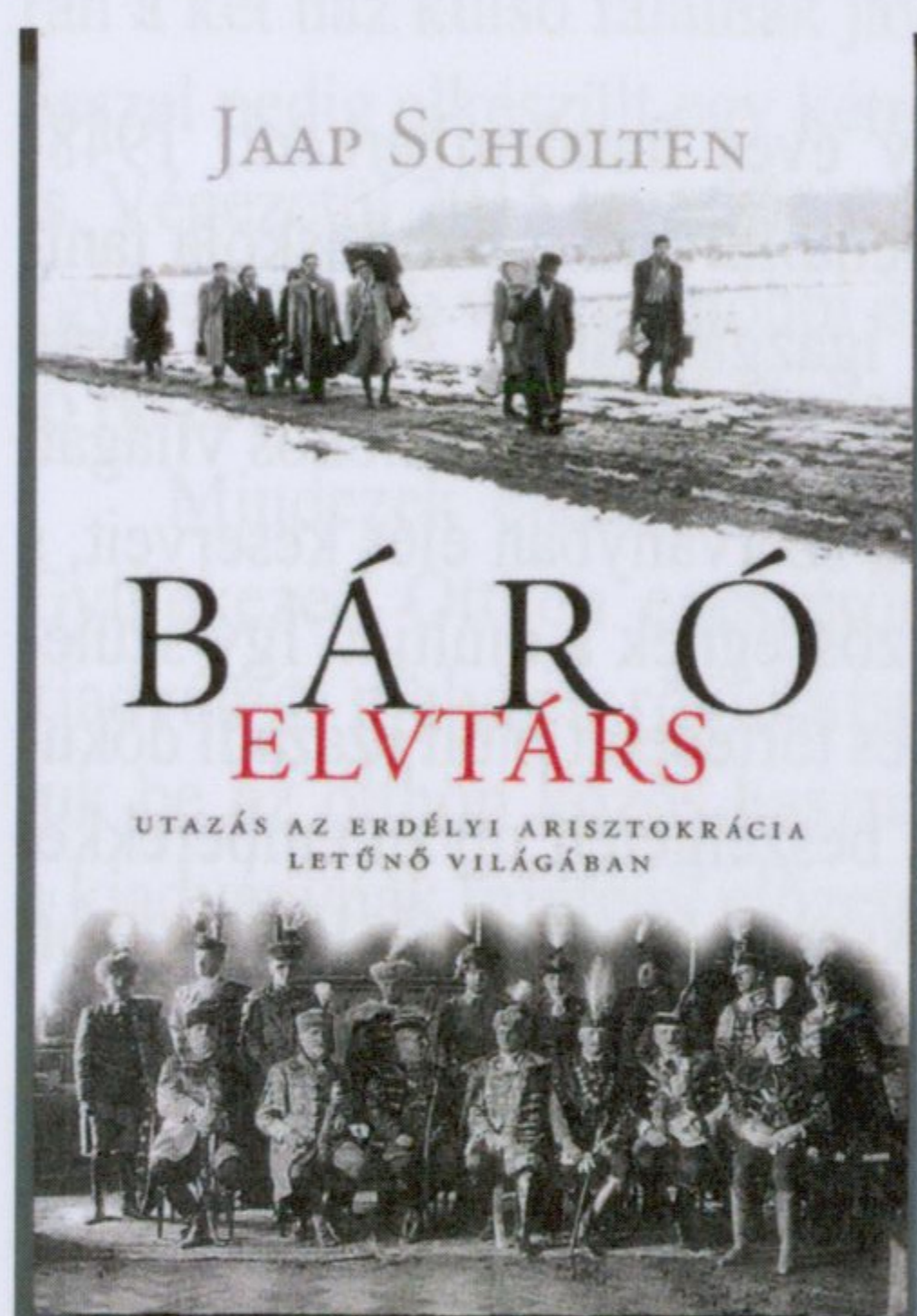
Makkai Sándornak, az író- és közéleti embernek azok az üzenetei, amelyek ma is el kell, hogy gondolkottassanak önmagunk, egyházunk és népünk mai életére nézve. Elgondolkodtatóan alkalmazta Ruffy Péter Makkai utóéletére az ördögszekér népszót, amely azt a száraz magházat hívja így, amit a legkisebb szellő is mozdít, sodor, közben zörög, hangot ad, súlytalanná válik, majd emberközébe száll és leesik. Nagyobb lett a légmozgás mifelénk, s megmozdultak Makkai Sándor gondolatai az emlékezetben születésének centenáriumi esztendejében (1990), s halálának 40., 50. és immár 60. évfordulóján.

Bárcsak hazatalálna igazán s repatriálna a szívekben tanítasaival, hagyatékával az, akinek egykor expatriálnia kellett!

LETŰNŐ VILÁG

Nem sokkal Nicolae Ceausescu 1989. december 25-én történt kivégzését követően Jaap Scholten holland író későbbi feleségével egy ütött-kopott cabrióval nekivágott Kelet-Európának, hogy a Kárpátokon átkelve meglátogassa Bukarestben nagykövetként tevékenykedő nagybátyját. Az író teljesen lenyűgözte az erdélyi táj szépsége, és később rendszeresen visszatért Európának ebbe a gyönyörű, de nehéz sorsú részébe.

Magyarországi és romániai utazásai során találkozott az egykor oly tekintélyes erdélyi arisztokrácia számos tagjával. Felkereste velük azokat a lakásokat - többnyire pincéket és sufnikat -, ahol a szocializmus alatt lakni kényszerültek, és járt azokban a munkatáborokban is, ahol annak idején kényszmunkát végeztek velük. Scholten az egykori gazdag múltból és az üldöztetés borzalmairól faggatta őket. De találkozott a legfiatalabb nemzedék tagjaival is, és megkérdezte tőlük, mit



szándékoznak tenni a kárpótlás keretében visszaszolgáltatott családi kastélyokkal és birtokokkal. Az így született izgalmas, megrendítő és felkavaró riportokat foglalja magába a Báró elvtárs, Scholten első dokumentarista munkája, amelyet 2011-ben a történelmi témájú könyveket díjazó Libris Geschiedenis Prijszel tüntették ki Hollandiában. (Részlet a könyv hátlapján álló ismertetőből.)

1947-ben mind Magyarországon, mind Romániában törvényileg eltörölték a nemességet. Megtiltották a családi címerek, a címek és rangok, illetve a birtokra utaló családnevek használatát. Onnantól kezdve mindenkinek az „elvtárs” megszólítás dukált. A hagyomány azonban makacs dolog, és a kiváltságaitól megfosztott nemesség esetében létrejött egy furcsa megszólítás, amely az osztálytársadalom iránti tiltott vágyat és a kommunizmus által megkövetelt egyenlőséget kombinálta egymással: báró elvtárs.

1949-ben a március 2-áról 3-ára virradó éjszaka, hajnali egy és három között a Securitate irányítása alatt álló fegyveresek és milicisták rátörtek Romániában az egykori arisztokrata családok tagjaira, és teherautókra terelték őket. Az adott csapat vezetőjének emberségétől függött, hogy az áldozatok kaptak-e időt arra, hogy becsomagolhassanak maguknak némi ruhát és élelmet. Az értékeket, az ékszereket és a pénzt mind ott kellett hagyniuk.

**Jaap Scholten: Báró elvtárs. Utazás az erdélyi arisztokrácia letűnő világában. Corvina Kiadó, Budapest, 2014.*

Beszállították őket a milícia kapitányságaira, ahol bepecsételték a személyigazolványaikba a „DO” jelet, amely a „Domiciliu Obligatoriu”, azaz a „kötelező lakóhely” rövidítése volt.

A DO-val stigmatizált illető nem hagyhatta el a kijelölt települést, hetente jelentkeznie kellett a milicián, a Securitate külön is szemmel tartotta, csak és kizárólag kétféle munkát végezhetett, ő és gyermekei nem folytathatták a tanulást az általános iskola után, és minden vagyonától megfosztották. Az 1949. március 3-ai éjszaka lefoglalt emberek nagybirtokosok voltak, néhány kivételtől eltekintve magyarok. Azon a reggelen 2972 családot, összesen 7804 embert lakoltattak ki a palotáikból, a kastélyaikból és a kúriáikból, illetve szórtak szét Romániában.

Egy hatvanhárom éves „birtokáról kiebrudalt nemes” elmesélte, hogy még gyerek volt, amikor azon éjszaka kiugrasztották az ágyból, csak puskacsővel a hátában engedték, hogy elvégezhesse a kisdolgot, majd felhajtották egy teherautóra. „– A kastélyból a pincébe költöztünk.”

Egy óriási kapun át lépek be a Teleki Tékába. A könyvtárat gróf Teleki Sámuel (1739–1822) alapította, majd Marosvásárhely városának adományozta. Gróf Teleki Sámuel egyenes ági leszármazottai az ötvenes években valahol itt éltek ebben az épületben. A kommunista rendszer úgy akarta demonstrálni, milyen nagylelkű, hogy kaptak benne egy szűk lyukat. Az ajtó egy sötét sehová sem vezető, mintegy 5 méter hosszú és másfél méter széles folyósóra nyílik. Itt élt Teleki Gemma és még két másik Teleki. A helyiség olyan kicsi volt, hogy az egyik Teleki a szekrény tetején aludt.

Az Apor nagypapa huszonnyolc éves volt, amikor jött a kitelepítés. „– Hallottam, hogy ugatnak a kutyák és egy csomó ember közeledik. Verték a bejárati ajtót és ott állt egy férfi, egész hadsereggel a háta mögött. Voltak vagy tizenöten. Felkeltek apámékat, és közölték, hogy mindent államosítanak. Fel kellett öltöznünk, semmit sem vihettünk magunkkal, és felterelték minket egy teherautó platójára. Azon már ott ült egy család. Kulákok, gazdag parasztok. Amikor már mindenkit összeszedtek, elindultunk. Aztán kinn a mezőn egyszer csak megállt a teherautó. Azt hittük, hogy ott helyben agyonlőnek bennünket.”

Mikes Katalin azon az éjszakán egyedül volt a nagymamájával. Négy éves volt. „– Ez egy csapat volt, egy nő és négy-öt férfi. Dörömböltek. A nagymamám megijedt és nem volt hajlandó kinyitni az ajtót. Erre betörték az üveget, lefeszítették a zárat, és bejöttek. Nagymama azt mondta, hogy bármit elvihetnek, csak ne bántsanak bennünket. Erre azt mondták, hogy nekik mi kellünk, és nem a cuccok. Kaptunk egy félórát, hogy

felöltözzünk. Nagymama nem mehetett fel az emeletre, hogy bepakoljon valamilyen tartalék ruhát. Csak a kéznél lévő ruhát és élelmet tehette be. Aztán felraktak minket egy teherautóra.”

P. Emma így emlékezik vissza. „– A falvakban mindenkit begyűjtöttek a községházára. Ott már várta őket egy teherautó. Senki sem tudta, mit akarnak. A férjemnek úgy kellett magára kapnia a ruhát. Csak egy pár felemás cipő volt kéznél, de nem kereshetett másikat. Csak egyetlenegy inget vihetett magával. A hatóságok lajstromba vették, hogy mit találtak. Egy évvel később alá kellett írni a leltárt, amely korántsem volt teljes. Nem volt más választásunk. Időközben teljesen kifosztották a házat.”

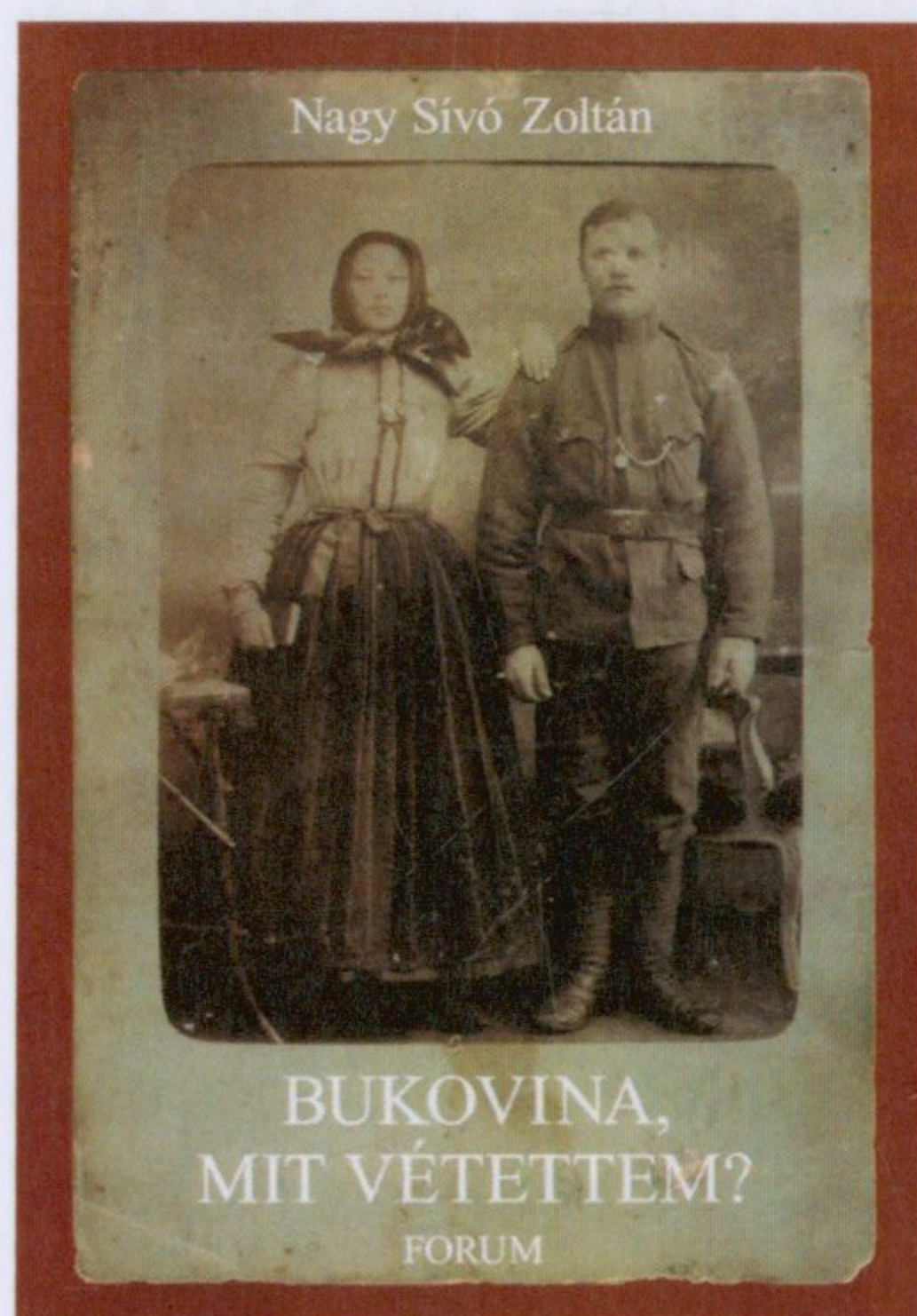
Ugron György Pusztakamaráson lakott. „– Kopogtak az ajtón az éjszaka kellős közepén, és ellenőrizték a papírjainkat. Nagypám épp akkor jött vissza Szibériából, orosz hadifogság-

ból. Mindenki egy csomagot vihetett magával, amibe ruhát és egy napi élelmet pakolhatott. A falu szélén teherautó várt bennünket. Akiket éjjel kiküldtek értünk, azoknak össze kellett állítaniuk egy listát arról, hogy milyen javakat találtak, de másnap a kolozsvári busszal a feleségeik jöttek helyettük. Amikor késő délután visszaindultak a buszmegállóba, minden nő mögött két paraszt cipelte a nők által összezabrált holmikat. Attól függően, hogy kinek mennyi esze volt, az olajfestményeket, a pálinkát vagy épp a kolbászt meg a szalonnát szedték össze, de az aranyat meg az ezüstöt egyik sem hagyta ott.”

Ha egy megsemmisítésre ítélt társadalmi osztály elpusztított világa helyett kárpótlást nem adhat is, legalább az erkölcsi elégtétel morzsájaként álljon itt egy bibliai idézet:

„Mert nincs olyan rejtett dolog, amely napvilágra ne kerülne, és nincs olyan titok, amely ki ne tudódna.” (Lk 8, 17)

BUKOVINA, MIT VÉTETTEM?



„Megdöbbenő a mai falukép. A nagy házak már-már lakók nélkül álldogálnak. Fiataljaink színe-java elmenekült. Köztük nem egy nevelünk, reménységünk. Nincs gyerek. Az istenáldás nem erénye a népnek. Széthullott oktatási rendszerünk. Nem jó az utánpótlásunk. Fiataljaink számottevő része külföldre menekült a polgárháború borzalmai elől. Őket nem ítéldük el. Az élethez, a családhoz mindenkinek joga van.

– És mégis élünk!

Talán ez biztató. Az ilyen életet is vállalni kell. Öregeinket utánozva kellene újra leülni, beszélgetni, dolgainkat megtárgyalni, megbeszélni. Mindezt jó lenne valahogy együtt tenni: az iskola, az egyház, az egyesület bevált háromszögében. Úgy, ahogy azt kezdetben csináltuk.

A legnagyobb feladat persze most is a székely bölcsőknek jut. Ha annyit sem ringatnak, amennyit kikísérünk a temetőbe, természetes halállal tűnünk el.

Nem hinném, hogy a székelység megbékél a nemzethalál gondolatával. Csak magunkra támaszkodva állhatunk talpra, maradhatunk meg. Ehhez azt kell megtanulni, hogy ne csak egymás mellett, hanem egymásért is éljünk” – mondja Varga Sándor, aki a délszláv háború után visszatért szülőfalujába.

Nagy Sívó Zoltán huszonegy éves fiatalemberként, 1948-ban került Vojlovicára, azaz Hertelendifalvára a helyi iskola tanítójának, majd történelemtanárként igazgatójának. Az évek során megismerte és megszerette a bukovinai székelyek különös világát, tragikus, hányatott sorsát, az örökös szórványban élés keserveit, s elhatározta, megőrökíti ennek a közösségnek a múltját. Így született meg a könyv, melyben a település történetét múlt századi dokumentumok alapján dolgozta fel, de beszélgetett olyan emberekkel is, akik megélték a telepítést, és visszaemlékeztek rá. Hivatkozott a szájhagyományra, leírta ismerősei személyes élményeit, sorsuk alakulását. Megemlékezett Thomka Károly „telepítő lelkészről”, a telepéseket jegyzékbe szedte, emlékeiket lejegyezte a Monarchia korától az I. világháborún át a királyságig, a szerb éráig, s feltette a mindannyiunkat foglalkoztató kérdést: Hogyan tovább?

A könyvet malmói hívüinktől, Pető Rózsikától kaptuk kölcsönbe, akinek ezúton is köszönetet mondunk. A családi albumban őrzött, az 1800-as évek végéről származó fényképen (lent) nagyszülei láthatók, a jobboldali kislány vélhetően az ő édesanyja.



*Nagy Sívó Zoltán: *Bukovina, mit vétettem?* Forum könyvkiadó, Újvidék/Novi Sad, 1999.

MEGÚJULT OTTHONBAN VÁRJUK VENDÉGEINKET

Sok munkával járó, fontos és lényeges változásokat eredményező szakasz zárult le Tángagärde életében, amikor áprilisban az Egyháztanács döntése, híveink nagylelkű adakozása, nem kevésbé Sebestyén Gábornak, Szőcs Lászlónak és Gaal Imrének a költségvetést egyensúlyban tartó intézkedései nyomán elkészült az utolsó nagyhorderejű átalakítás: a konyha teljes felújítása. Az Új Kéve korábbi lapszámaiban rendszeresen hírt adtunk a Gyülekezeti Otthonban folyó munkálatokról: 2010-ben a Nagyház földszintjén kialakítottuk a lelkeszi irodát, berendeztük a könyvtárat/tanácsstermet, az emelet egy részén elkészült egy szerény szolgálati lakás. 2012–13-ban a Fiúház mosdójának teljes felújítása és szobáinak kifestése/átrendezése következett, a Nagyház földszintjén pedig kialakítottunk egy mozgássérültek számára is megfelelő illemhelyet. 2013–14-ben földalatti üvegszálas vezetéken rácsatlakoztattuk az Otthont az internet-hálózatra. 2014 nyarán a két ház külső falainak javítására és újrafestésére került sor, ősszel pedig elkészült egy kétrekeszes fásszín ill. gépkocsibeálló is. Végezetül 2015 tavaszán a már említett konyha-felújítás mintegy betetőzése volt az utóbbi évek munkálatainak, melyeket döntő részben a László Győző alapította SVELASS kivitelezett.

Mindezek elkészültével itt az ideje, hogy a Tángagärdei Gyülekezeti Otthon egészéről készítsünk egy olyan ismertető kiadványt, melyben rövid kísérszöveggel fényképeken mutatjuk be az otthon közös használatú helyiségeit és hálóit. Ennek a kiadványnak mintegy előzetese az itt következő összeállítás.



Tángagärdén – amint más vidéki udvarházaknál is – három épület határolja az udvart (1. kép). Középen áll a tulajdonképpeni lakóház, a „Nagyház”, erre merőlegesen, jobbra és balra egy-egy kisebb melléképület. A képünkön jobboldalt álló melléképületben elődeink új férőhelyeket alakítottak ki, melyek táborok idején főleg a fiúk szálláshelyéül szolgáltak. Innen a „Fiúház” elnevezés. A baloldali (itt nem látszó) épület a „Műhelyház”, melynek egyik helyiségére a „Dühöngő” név ragadt. Padlásán használaton kívülre került bútordarabok, pokrócok stb. vannak.

A NAGYHÁZ fedett tornácáról az *előszobába* lépünk (2. kép), melyből négy ajtó nyílik: jobbra van egy hálósoba, szemközt az ebédlő/előadóterem, balra az egyik ajtó az emeletre vivő lépcsőhöz, a másik a lelkeszi irodába nyílik. Az előszoba polcain levő könyvek fölös példányok, melyeket bárki elvihet.



A *jobboldali hálóban* (3. kép) 2 emeletes ágyon 4 fekvőhely van. Balra a *lelkeszi iroda* (4. kép) kapott helyet, – benne csak a lelkesz, az egyházi vezetőség, vagy más megbízott tartózkodhat.



A lelkeszi irodában főként régebbi kiadású, többnyire teológiai jellegű művek, ill. szótárak, lexikonok, az Új Kéve eddig megjelent 22 évfolyamának számai találhatóak. Az irodából nyíló ajtó a **könyvtárszobába/tanácsterembe** (5. kép) vezet. Ennek berendezési tárgyai a ház eredeti bútorzatához tartoztak. Tükörfestéses díszes cserépkályhája a híres Rörstrand kerámia- és csempegyár terméke. A néhány ezer kötetnyi állomány döntő hányada magyarnyelvű könyvekből áll, közöttük a világirodalom és a magyar irodalom alkotásai, lexikális művek, szakirodalom stb. Az állomány kisebb része svéd nyelvű sorozatokból, enciklopédiákból, útikönyvekből áll.



Az **ebédlőnek/előadóteremnek** (6. kép) négy ki-bejárata van: az egyik az előszobából, a második a könyvtárszobából, a harmadik a tálalóból nyílik, a negyedik pedig a ház mögötti teraszra vezet, ahonnan lépcsők visznek a kertbe. A terem berendezése részben a ház régi bútorai közül való, részben gyülekezeti tagjaink adományozták. Előadóteremként 30 személy számára bizonyul optimálisnak; étkezéskor pedig itt az ebédlőben, továbbá a könyvtárszobában és a tálalóban levő asztalokon összesen 40 vendég számára lehet kényelmesen teríteni. A terem éke az ugyancsak a Rörstrand márkajegyét viselő, gazdagon díszített cserépkályha, melynek párja a közeli Fritsla vendégfogadójában található.



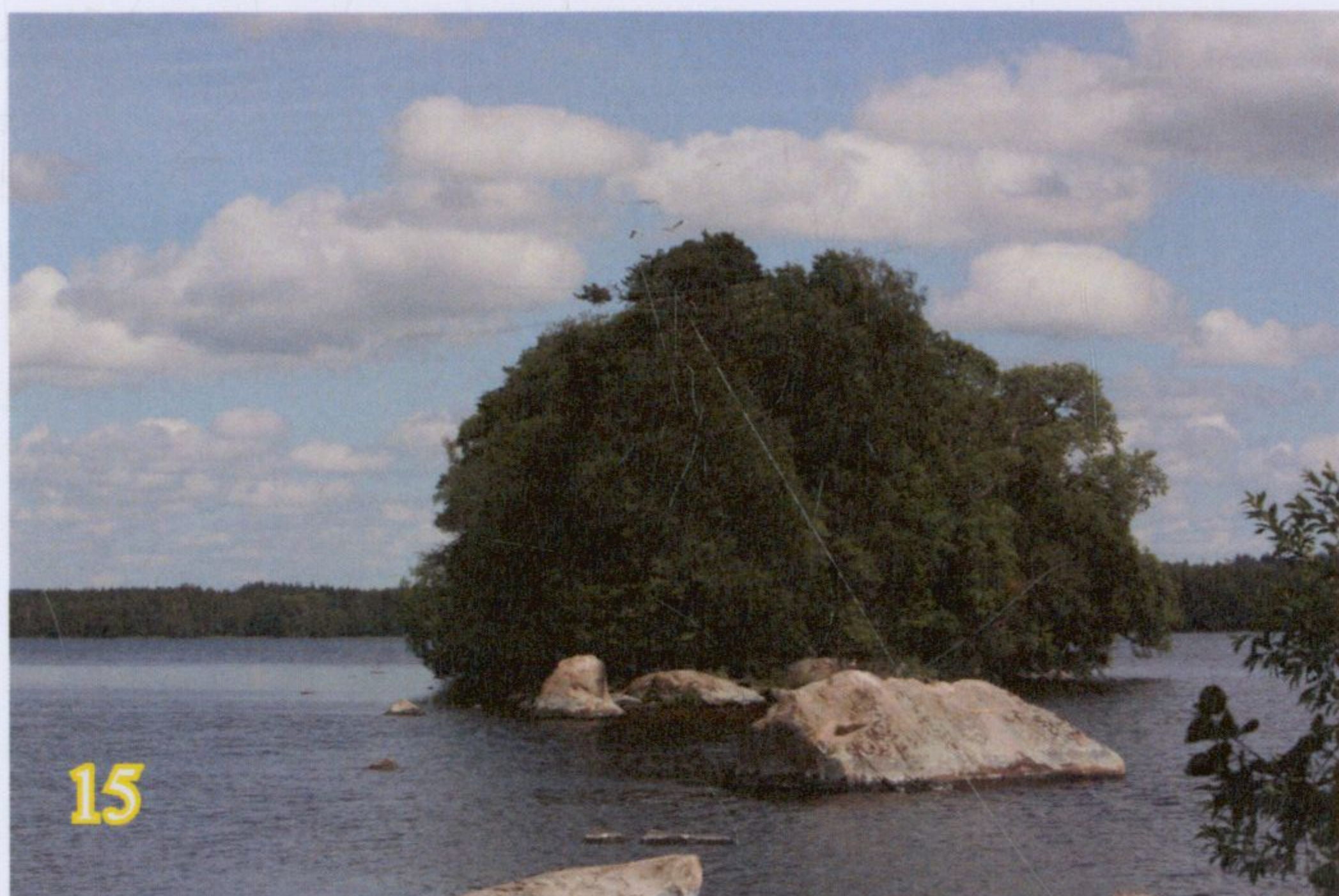
A **konyha** (7. kép) eredetileg csak egy népesebb család számára szolgálhatott, de amikor a ház a magyar gyülekezet tulajdonába került, és nyári időben egymást érték az itt rendezett konferenciák és különféle táborok, egyszerre szűknek bizonyult. Ennek ellenére legalább 40-50 évig szolgált, egyszerre 70-80 személy számára. Csak most jutottunk oda, hogy teljes felújításáról dönthettünk, melynek során új falakat, új csempeburkolatot, új padlózatot és új bútort kaptunk. A felújítással egyidőben eltűnt az évtizedek alatt mindenekbe beivódott kellemetlen olajos-zsíros ételszag is. A konyhával egybenyíló kis **mosókonyhában** mosó- és mosogatógép, valamint egy szárítódob kapott helyet. Innen egy ajtón át ismét a szabadba juthatunk.



A lépcsőkön az emeletre érve (8. kép) jobbra van egy **hálószoba** (11.kép), melyben 2 emeletes ágyon 4 személy alhat. Az emeleti folyosó végén ugyancsak jobbra **a közös mosdó** (12. kép) nyílik, benne 3 wc, 3 mosdókagyló és 3 zuhanyozó van (kép jobbra). A folyosó végén balra a lelkeszi szolgálati lakás kapott helyet.

Ha az emeletre érve balra (vissza)fordulunk (9. kép), három hálószobát találunk: az **első hálóban** (10. kép) 1 emeletes és 2 földszintes ágyon 4, a **középső hálóban** (14. kép) 3 emeletes ágyon 6, a **jobb oldali hálóban** (13. kép) 1 emeletes és 2 földszintes ágyon 4 személynek van szálláshelye. Összesítve tehát a Nagyház földszintjén és emeletén 22 fekvőhely van.





A FIÚHÁZ (17. kép) fedett tornácáról egy kis előszobába lépünk, melynek szemközt és jobbra van egy-egy ajtaja, balra pedig az emeletre visz egy keskeny lépcső. Először menjünk fel ezen, s egy **emeleti előtérben** (22. kép) találjuk magunkat, melyben egy-egy kétszemélyes és háromszemélyes kanapé, alacsony asztalka, könyvespolc és egy heverő kapott helyet. Az emeleti előtérből **balra nyíló hálóban** (19. kép) 2 emeletes ágy van 4 fekvőhellyel. Az előtérből nyílik még egy helyiség, melyet ugyancsak **társalgónak** (24. kép) rendeztünk be, benne egy-egy két- és háromszemélyes kanapéval, két karosszékkal, három fottel, egy alacsony asztallal és egy elektromos pianóval. Szükség szerint egy ágyat a társalgóban is elhelyezhetünk.

És most visszamegyünk a lépcsőn a földszinti előszobába.





22



24



23



25



26



27

A földszinti kis előszobából **jobbra egy hálót** találunk (27. kép) 1 emeletes és 1 földszintes ággal, 3 fekvőhellyel.

A kis előszobából szemközt egy belső előtérbe lépünk, melyben megkerülve egy kandallót, jobbra **két egymásba nyíló hálószobát** találunk. A külsőben (26. kép) 1 földszintes és 1 emeletes ágy 3 személynek, a belső szobában (25. kép) 1 emeletes és 2 földszintes ágy további 4 személynek biztosít szállást.

Az előtérben szemközt két ajtó van. Az egyik egy faburkolatú **hálószobába** nyílik (23. kép), melyben 2 földszintes ágyon 2 személy alhat. A másik ajtón a 3 wc-vel, 2 mosdókagylóval és 2 zuhanyzóval felszerelt **mosdóba** lépünk (20. kép).

Az előtérből balra is két ajtó nyílik: az egyiken egy 3 fekvőhelyes **hálóba** jutunk (21. kép), melyben 1 emeletes és 1 földszintes ágy van. A másik ajtó egy kisméretű **főzőfülkébe** nyílik, mely inkább csak kávé- és teafőzésre, ételmelegítésre szolgál.

Összesítve: a Fiúház földszintjén és emeletén 20, a Nagyházban 22, tehát a két házban együtt 42 fekvőhely áll vendégeink rendelkezésére.

Hálát adunk Istennek, hogy ezt az Otthont elődeinknek, most pedig nekünk adta, hogy méltó módon megőrizve majd utódainkra örökíthessük.

Molnár-V. Pál (Fotók: Szilágyi Enikő)

Szívből köszönve eddigi támogatásukat, kérünk mindenkit, aki számára Tángagárde jelent valamit: adományaikkal segítsék azt fenntartani, és mindannyiunk számára megőrizni.

ISTENTISZTELETI NAPTÁR 2015. MÁSODIK FÉLÉVÉRE

Tisztelettel kérjük és bátorítjuk híveinket, hogy 1%-os egyházi járulékuk befizetését/levonását bízzák az Adóhivatalra. Az itt mellékelt (29. oldalon levő) MEDGIVANDE / BELEEGYEZÉS nyomtatvány kitöltésével és beküldésével a jövő évtől kezdve az egyházi járulék összegét az Adóhivatal más adótételekkel együtt automatikusan levonja. Így nem kell a kézhez kapott fizetésünkből vagy nyugdíjunktól egyházadót fizetnünk.

**AKI EDDIG MÉG NEM TETTE MEG,
AZ 1%-OS EGYHÁZADÓRA SZÓLÓ
BELEEGYEZÉSÉT (MEDGIVANDE)
MÁR MOST KÜLDJE BE.
HATÁRIDŐ: OKTÓBER 31.**

Figyelem! Az itt közölt időpontok rajtunk kívülálló okok miatt változhatnak, ezért kérjük, az esedékes istentisztelet előtt szíveskedjenek a gyülekezeti felügyelőknél, vagy internetes honlapunkon (www.keve.se) tájékozódni.

A nyári szünidőben csak kivételes esetben tartunk istentiszteletet. A rendszeres szolgálatok sora júliusban és augusztusban szünetel.

SZEPTEMBER

05	11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
	17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
06	11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstadsvägen 21
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan
11	18:00	BORÅS	Hässleholmskka	Vågländsgatan 3
12	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgatan 27
	16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
13	11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångstorg
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
19	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbrgs 32
	16:30	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4
20	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.kka.	Humlegrds 13
	17:00	UPPSALA	S:t Pers kyrka	Kvarntorget
24-27		BEATENBERG	Svájc	Protestáns Szövetség konferenciája
27	10:00	BEATENBERG	Svájc	Záróistentisztelet

OKTÓBER

03	11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradv. 4	úrvacsora
	17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansg. 1	úrvacsora
04	11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstads 21	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan	úrvacsora
09	18:00	BORÅS	Hässleholmskka	Vågländsg 3	úrvacsora
10	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksg. 27	úrvacsora
	16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjög. 1	úrvacsora
11	11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångtg	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4	úrvacsora
12-18		TALLINN	Finnugor (rokon)	népek találkozója	
18		TALLINN	Ökumenikus	istentisztelet	
24	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbrgs 32	úrvacsora
	16:30	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4	úrvacsora
25	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.kka.	Humlegrds 13	úrvacsora
	17:00	UPPSALA	S:t Pers kyrka	Kvarntorget	úrvacsora

NOVEMBER

01-02		A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN ÉS A MAGYAR DIASZPÓRÁBAN Mindenszentek és Halottak napja. Világítás szeretteink sírjainál			
14	11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4	
	17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1	
15	11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstadsvägen 21	
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan	
20	18:00	BORÅS	Hässleholmskka	Vågländsgatan 3	
21	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgatan 27	
	16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1	
22	11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångstorg	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4	
28	13:00	STRÄNGNÄS	Domkyrkan	Magyar mártírok emlékst.	
29	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	Humlegrds 13	

DECEMBER

05	11:00	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradv. 4	úrvacsora
	17:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansg. 1	úrvacsora
06	11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kka	Bolmstads 21	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Toraplan	úrvacsora
12	13:00	TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1	úrvacsora
13	13:00	HELSINKI	Alppila	Kotkankatu 2	úrvacsora
	17:00	TAMPERE	Kaleva kirik	Liisanpuisto 1	úrvacsora
18	18:00	BORÅS	Hässleholmskka	Vågländsg 3	úrvacsora
19	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksg. 27	úrvacsora
	16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjög. 1	úrvacsora
20	11:00	HALMSTAD	Andersbergskka	Grönevångtg	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4	úrvacsora
25	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.kka.	Humlegrds 13	Karácsony
	17:00	UPPSALA	S:t Pers kyrka	Kvarntorget	úrvacsora
26	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbrgs 32	úrvacsora
	16:30	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbyg. 4	úrvacsora



Fodor (Fodor) Éva
1924–2014

Fodor Éva 1924. január 13-án született Tordán. Édesapja, Fodor Andor a tordai unitárius egyházközség aktív és igen megbecsült tagja volt. Tőle örökölte Éva unitárius vallását, melyet a vallásszabadság városából való származásának tudatával büszkén viselt. Édesanyja, Gspann Adél révén a képzőművészet iránti vonzalmát örökölte, hiszen nagyapja Gspann Károly Torda híres rajztanára és festőművésze, egyben vívómestere, vadásza és preparátor volt, s mert soha nem esküdött fel a román királyra, jogfosztott lett. Első gyermekként Éva nagy szeretettel viseltetett a 11 évvel későbbben, 1935 áprilisában született fiútestvére, Fodor Andor iránt. Tanulmányait előbb szülővárosában kezdte, majd Kolozsváron folytatta, az Erdély-szerte híres katolikus kereskedelmi leánygimnáziumban, a Marianumban, és ott is érettségizett. 1940-ben a II. Bécsi döntés nyomán Torda román uralom alatt maradt, Dél-Erdélyben, Kolozsvár pedig 22 évnyi román megszállás után visszakérült Magyarországhoz. Az Észak- és Dél-Erdélyt elválasztó új határt a kincses város, Kolozsvár fölött emelkedő dombháton, a Feleken húzták meg, az úgynevezett „halálkanyarnál”. Az ily módon mesterségesen elválasztott családok tagjai a sorompó két oldalát megközelítve láthatták csak egymást és azon átkiabálva válthattak csak egymással néhány szót. Így kommunikált a határ innenső oldalán, Kolozsváron rekedt 16 éves Éva is a határ túloldalán álló szüleivel. Eleinte a Marianum bentlakásában kapott elhelyezést, ahonnan később nagynénjéhez költözött, akinek férje a sörgyár főkönyvelőjeként tisztességes mé-

retű szolgálati lakással rendelkezett. Fodor Éva 1940-ben egy tiszti bálon ismerkedett meg leendő férjével, az 1916. december 2-án Kolozsváron született Fodor Mihállyal, a magyar hadsereg katonatisztjével. Merő véletlen, hogy családnevük ugyanaz, a Fodor volt. Háborús idők járván Fodor Mihály számára négy éves frontszolgálat következett, ami után hazatérve, 1945. november 6-án Kolozsváron feleségül vette Fodor Évát. Házasságukat Isten két fiúgyermekkel áldotta meg: 1947. július 17-én született Péter nevű fiuk (aki jelenleg Nagyváradon él), majd 1949. február 22-én Pál, aki Stockholmban lakik. Az istentelen kommunista rendszer első éveinek dühödt vallás- és egyházellenes időszakában a két gyermeket csak titkon lehetett megkeresztelni, a családnak egy régtől ismert kedves és bizalmas katolikus lelkészismerőse révén. Édesapjuk, Fodor Mihály vallását követve a két fiúgyermek római katolikus vallású lett. A háború után még mindig túlnyomó részt magyar lakosságú Kolozsvár az erdélyi magyar oktatás, művészet és irodalmi élet fellegvára maradt. Fodorék családi otthonában gyakorta fordult meg Erdély legnagyobb öregje, az építész, a művész, az író és néprajztudós Kós Károly. 1975 augusztusában, 59 éves korában Fodor Mihály hirtelen elhunyt, s Fodor Éva özvegyen maradt. Ezt követően már soha nem ment férjhez, pedig legendás szépségű nő volt, és csak 51 éves. Kereskedelmi végzettsége révén irodai munkát vállalt, könyveléssel foglalkozott. Mivel Pali fia 1979-ben családotul „kikerült” Svédországba, 1986-ban család-egyesítés címén Évának is sikerült Svédországba költöznie. Röviddel előtte, menedékjogot kapván testvére, Andor is ide került, hogy aztán másfél évtizednyi ittlét után visszaköltözzön Magyarországra. Közben a Fodor család gyarapodott, sorban születtek az unokák: 1972-ben Kinga, 1973-ban Enikő, 1990-ben pedig Zoltán (aki ma otthon él). Fodor Éva négy dédunokának is örvendhetett: 2007-ben született Theo, 2009-ben Vilike, 2011-ben Izabella, és végül 2013-ban Oszkár. Éva a kezdeti években Pali nevű fiánál, annak családjával együtt lakott, majd néhány év után sikerült saját lakásba költöznie. Régi és új ismerőseiből kedves baráti kör alakult, önálló életet élt, szívesen utazgatott és fedezett fel új úticélokot, de mindennél fontosabb volt számára az otthon maradt és ott élő Péter nevű fiának támogatása, aki nagyon is rászorult az anyai segítségre. Szívesen eljárt a stockholmi magyar idősök Senior-

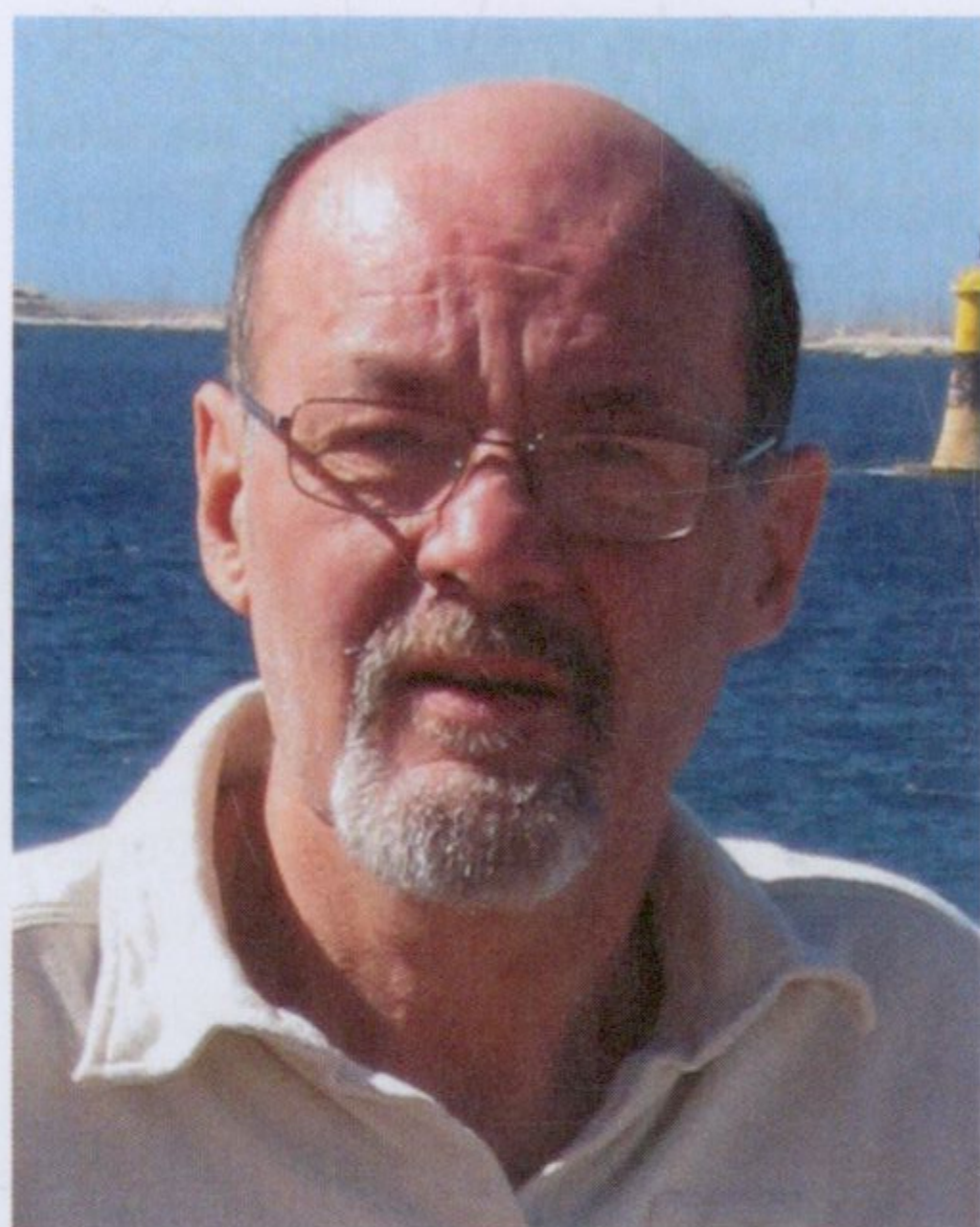
klubjába, annak rendezvényeire, különféle tevékenységekre. 2008-tól kezdve, amikor Alzheimer betegség miatt szellemi állapota fokozatosan romlott, lassan visszahúzódott a közösségi élettől. 2014 őszéig még saját lakásában lakott, majd októberben állandó kórházi gondozásra szorult. Röviddel ezután, december 20-án hajnalán csendesen elpihent. 2015. január 13-án lett volna 91 éves. Ezen a napon, ünnepség helyett megrendült szívvél, de Isten akaratában megnyugodva, családtagjai és ismerősei körében vettünk tőle búcsút Stockholm Skogskyrkogården nevű temetőjében, a Tronskapell ravatalozójában. Hamvai Kolozsváron, a Házsongárdi temetőben, a családi sírban kerülnek végső nyugalomhelyükre. Istennek örök békessége örködjék hűn fölötte.



Borbély (Szász) Ilona
1926–2015

Szász Ilona építész- és nagybirto- kos család gyermekeként született Erdélyben, a Székelyföldön, Közép-Csíkban, a Gyimesi átjáró kapujában álló Csíkszépvízen, 1926. augusztus 5-én. A családi hagyomány büszkén tartotta számon, hogy az 1764-es madéfalvi veszedelem gyászos emlékére Madéfalva határában a millennium idején emelt monumentális emlékmű kivitelezője Szász István építésmester (Ilona apai nagyapja) volt. Ugyancsak ő volt az 1892-ben épült csíkszépvízi római katolikus templom építője is. Szász Ilona tanulmányait a csíksomlyói zárdában működő gimnáziumban kezdte, majd a Csíksomlyói Római Katolikus Tanítóképzőben folytatta, ahol a diákság körében népszerű Szent Szív mozgalomban is részt

vett. A háború utáni években Csíkból Kolozsvárra került. Itt alapított családot férjével, Borbély Ferencel. Ilona két gyermeknek adott életet: 1948-ban született Katalin nevű lánya, 1952-ben pedig Enikő. Borbély Ilona könyvelőként dolgozott a Brassai utcában levő „Poligrafia” nevű nyomdában. Munkáját hivatásként szerette és 40 éven át megbecsüléstől övezve meglegezővel végezte. Nagy kedvelője volt az irodalomnak, a zenének, a színháznak és operának, melyek Kolozsvár pezsgő kulturális életét jelentették. Ebben a gazdag művelődési közegben formálódott Borbély Ilona igazi európai gondolkodású, humanus érzésű, nyitott és kritikus szellemű, jó humorú személyiséggé. 50 éves sem volt, amikor nagy csapás érte: 1976 tavaszán elveszítette férjét, akinek hűséges élettársa, igaz barátja volt. Lassan kirepültek a családi fészekből lányai is, és a szerető lelkű, gondoskodó édesanya nemcsak özvegyiségre, hanem egyedüllétre is jutott. Teljesen érthető volt döntése, amikor 1989 őszén az akkor már Svédországban élő lányához, Katicához költözött. Életének utolsó 25 évét Svédországban élte boldogságban, biztonságban és szeretetben. Örök hálával zárta szívébe befogadó hazáját, szorgalmasan tanulta annak nyelvét. Ha valamit nem értett, elnézést kérve újból és újból rákérdezett beszélgetőtársaira, úgyhogy szinte szavajárása lett az „ursákta” vagy a „förlát” (mindkettőnek értelme: elnézést, bocsánat). Örömmel tapasztalta, mennyire aktív Svédországban a magyar emigráció élete, s számára külön előnyt jelentett az, hogy Stockholmban lakott, ahol a Magyar Ház keretében működő egyesületek számos rendezvénnyel biztosítottak szórakozást és értelmes időtöltést érdeklődő tagjaiknak. Mindezeket túl a legtöbb, az idős korosztály igényeihez igazodó műsort és lehetőséget az éppen az idős korosztály számára létrehozott Stockholmi Magyar Senior-Klub biztosította, melynek Borbély Ilona aktív tagja volt. Örömmel vett részt a klub által szervezett utazásokon és hajókirándulásokon, kulturális összejöveteleken, és minden alkalommal élményekkel telten, szellemileg felfrissülve tért haza otthonába, ahol idejét legszívesebben olvasással és keresztretjtényfejtéssel töltötte. 2015. január 30-án, életének 89-dik évében csendesen elhunyt. Búcsúztatására február 25-én a stockholmi Västbärga kápolnában került sor. Akaratának megfelelően hamvai a Brännkyrka temető emlékligetében kerülnek nyugalomra. Isten adjon neki örök békességet!



Robel Raoul
1952–2015

Kolozsváron született 1952. október 26-án. Édesanyja, Marian Olga rajongásig szerette egyetlen gyermekét, s e szeretet kettejük között halálig tartott, Raoulnak haláláig, kinek koporsóját 89 éves édesanyja kísérte utolsó útjára. Kiskorától kezdve keresztanyja, egy ismert operaénekesnő oltotta bele a zene szeretetét, s környezete szinte determinálta arra, hogy a művészetek terén maga is megpróbálja majd bontogatni ifjú szárnyait. Tanulmányait Kolozsvár egyik legrégebbi oktatási intézményében, a Báthory István gimnáziumban, az akkor 11-esnek nevezett középiskolában végezte 1972-ben. A fejedelem által alapított iskolában tanult többek között Pázmány Péter és Mikes Kelemen, az utazó Bölöni Farkas Sándor, az első világháború után Kuncz Aladár és Passuth László írók, vagy Puskás Tivadar, a telefonhírmondó feltalálója. Ez a gazdag történelmi múlttal rendelkező iskola jó alapot adott és egy si-

keres jövőt sejtetett Raoul számára is, akit iskoláskora óta leginkább a szobrászat érdekelt. Sorkatonai szolgálatát követően egy amatőr képzőművészeti csoport tagja lett, melyet Kósa Huba Ferenc szobrász és keramikus irányított, s aki a Képzőművészeti Egyetem tanáraként e csoport számára is rendezett kiállításokat, melyeken Raoul alkotásai is sikerrel szerepeltek. Különösen kedvelte a fafaragást, de dolgozott agyagban és gipszben is. Grafikában is tehetséges volt, erről tanúskodnak linóleum-metszetei, de kísérletezett porcelánnal is. Egy kolozsvári kísérleti intézetben porcelánégetőként dolgozott, amikor megismerte Vigh Anna Évát, akit 1978-ban feleségül vett. Első gyermekük, Anna Lilla 1979-ben, második gyermekük, András 1981-ben született. Minekutána Annának sikerült Svédországba kerülnie, családegyesítés címén 1988-ban két gyermekével együtt Raoul is megérkezett Stockholmba. A nyelviskola után ápolói kiképzésben részesült, majd egy öregotthonban kezdett dolgozni, ahol munkáját – betegnyugdíjazásáig – szeretettel és megbecsüléssel végezte. Svédországban is szobrászkodott, bár kevesebb lendülettel, mint Erdélyben, hiszen itteni elfoglaltsága és gyökeresen megváltozott élete érdeklődését másfele irányította. Egyedüllétét enyhítendő otthon maradt édesanyját is kihozatta és szeretettel gondozta, ápolta őt. Amíg tehette, sokat utazott Európa-szerte és Afrikában is. 2015 január 7-én váratlanul elhunyt. Koporsóját megdöbbenéssel állták körül mindazok, akiket élete során hozzátartozóiként, társaként, barátokként, ismerősökként szeretett, s akik őt is szerették és megbecsülték. Isten adjon neki örök nyugalmat.



Szilágyi (Csíky) Ilona
1933–2015

Csíky Ilona 1933. augusztus 18-án született Medgyesen, Csíky Ferenc és Zsuzsanna második leányaként. Elemi iskoláit szülővárosában kezdte, majd Nagyszebenben folytatta, a Ferencrendi Nővérek Zárdájában. Hatéves volt, amikor kitört a második világháború, és kilenc éves, amikor nővérel, Zsuzsával együtt félárván maradt, elveszítve édesanyját. Édesapja két kiskorú lányával együtt Székelyudvarhelyre költözött, ahol hamarosan újránősült. 1950-ben megszületett a kis fiútestvér, Franz is, akit a lányok édestestvéreként szerettek. Ilona 1952-ben elvégezte Medgyesen a textilipari középiskolát. 1957-ben házasságot kötött Szilágyi József orvossal. Házasságukból két gyermek született: Mária (1959) és József (1961). Mivel a gyermekorvosnak készülő férj katonarvosként kapott állást, a család gyakran kényszerült lakhelyet változtatni: Beszterce, Nagyvárad, Arad, Borosjenő és végül

Kolozsvár voltak állomáshelyeik. 1984 márciusában nagy veszteség érte a családot: 53 évesen meghalt Szilágyi József, a családfő, és attól kezdve minden gond és teher az Ilona vállára nehezedett. Felejthetetlen emlék maradt fia számára, amikor a gyászt és fájdalmat enyhítendő, édesanyjával a Fogarasi-havasokba mentek. Ilona hamarosan egyedül maradt, hiszen gyermekei kirepültek a családi fészekből és mindketten új családot alapítottak. Rövid idő múlva megérkeztek az unokák is: Marika és István házasságából Erika, a József és Erzsébet házasságából pedig Andor. Vejét és menyét Ilona saját gyermekeként szerette. Mivel Marika és családja Svédországba, József és családja pedig Kanadába került, 1994-ben Ilona is otthagyta szép kolozsvári lakását, és Svédországba költözött, ahol lánya és unokája szeretete kárpótolta az otthon hiányát, de nem feledkezett meg otthon maradt nővéréről és annak családjáról sem; szinte minden évben meglátogatta és szeretetével elhalmozta őket. A Jóisten megadta neki azt az elégtételt, hogy 2013-ban részt vehetett Erika unokájának és férjének, Peternek esküvőjén Londonban. Az utolsó hazalátogatása után derült ki, hogy a benne már régóta lappangó rák kikezdte egészségét. Ilona, avagy Ili (becenevén Duda) 2015. február 9-én visszaadta lelkét Teremtőjének. Február 20-án az Everöd-i templomban búcsúztak tőle gyermekei, unokái, nővére, öccse, unokatestvérei, veje és menyje, mindezeknek családjai, apa- és anyatársa. És búcsúztak tőle a kristianstadi magyar egyesület és a sölvesborgi magyar gyülekezet tagjai. Hamvait a család később helyezi örök nyugalomra. Istennek békessége őrkdjék hún fölötté.



Puskás (Bíró) Magdolna
1929–2015

Bíró Magdolna 1929. március 30-án született Gyergyókilyénfalván, majd a család Gyergyószentmiklóásra költözött, ahol szülei nagy szeretettel nevelték fiútestvérel együtt. Korán meg kellett ismernie a kenyérkereső munkát; édesanyjával együtt varrásból tartották el magukat. 24 éves korában megismerte a ditrói születésű Puskás Tibort, akivel 1952-ben családot alapított. Férje az útosztályon dolgozott. Házasságukból két gyermek született: Magdolna (1953) és Tibor (1959), akiket féltő gonddal nevelt. Alig volt 39 éves, amikor nagy megpróbáltatások érték: előbb édesanyját, majd férjét veszítette el 1968-ban, így két serdülőkorú gyermekének felnevelése, s az azzal járó minden

gond egyedül őreá szakadt. De nem omlott össze, hanem Isten segítségével, elszántsággal és hittel legyőzve a nehézségeket, iskoláztatta gyermekeit és kenyeret adott a kezükbe: Magdolna tanári, Tibor gépészmérnöki diplomát szerzett. A román diktatúra bekeményítésének idején sok tízezernyi földijével együtt fia, Tibor is külföldre távozott és 1987-ben Svédországban telepedett le. 1989-ben, 60 éves korában fiát követve ő maga is elhagyta szülőföldjét. Előbb fiánál Brobyben telepedett le, ahol 18 évet laktak, majd 2006-ban Södertäljére költöztek. Mindvégig erős honvágyat érzett, de vigasztalásul ott voltak az unokák, Ágota (1984) és Zsófi (1989), akiknek nevelésében

nagy odaadással vállalt részt. Ágotától van egy dédunokája is: Csenge (2006). Új hazájában a család mellett új barátokra, ismerősökre lelt, akik nagy szeretettel fogadták be, és akikkel együtt sok örömteli órában részesülhetett. Nyugodt, békés, derűs éveket töltött gyermekei, unokái, dédunokája körében. Amíg egészségi állapota megengedte, minden évben hazalátogatott, és az otthon erő adó levegőjével testben és lélekben feltöltkezve tért vissza Svédországba. Betegségét a gyógyulás reményében, de Isten akaratában megnyugodva viselte, mígnem 2015. március 3-án visszaadta lelkét Teremtő Urának. Március 20-án szűk családi körben búcsúztunk tőle. Emlékét kegyelettel őrizzük.



MEDGIVANDE

till avgiftshjälp

till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige
(Egyházi járulékról szóló BELEEGYEZÉS a Svédországi
Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.

(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles jövedelemre számított 1% -os egyházi járulékot a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn: _____
(Név)

Personnummer: _____ - _____
(Személyi szám)

Adress: _____
(Cím) Gata (Utca) / nr (Házzám)

Postadress: _____
(Postai cím) Postnr (Irányítószám) Ort (Város)

Datum (Dátum)

Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136

För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast 31-e oktober året innan.**
(Ahhoz, hogy a következő évtől érvényes legyen, a beleegyezést **legkésőbb folyó év október 31-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse
begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen:

A beleegyezés visszavonásig érvényes. Visszavonási nyomtatványt
a Lelkeszi Hivataltól lehet kérni és oda visszaküldeni:

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Kyrkolagen föreskriver skyldighet för medlemmar i Svenska Kyrkan att betala församlingsavgift. Avgiften dras tillsammans med kommunalskatten av utbetalaren av lön, pension eller annan ersättning.

Den som är medlem i ett annat trossamfund kan betala församlingsavgift till detta trossamfund, vilka bestämmer avgiftens storlek och inbetalningssätt. Skatteverket kan hjälpa till med att ta in avgift. Denna kallas för avgiftshjälp.

Rätten till avgiftshjälp ansöks hos regeringen och fattas av regeringen. Hjälpen får endast lämnas till ett registrerat trossamfund som är stabilt, har egen livskraft och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället villar på. Fr.o.m. år 2000 upphörde ungerska prästens anställning hos Svenska Kyrkan och i denna rådlösa situationen beslutade den dåvarande ungerska riksskyrkorådet att kyrkoavgiftens storlek och inbetalningssätt blir helt och hållet frivilligt. I denna femton års period bevisades att det var fel att basera samfundets ekonomi på en inte förutseddbar inkomst.

Ungerska Protestantiska Samfundet har ett datoriserat medlemsregister som omfattar ca. 5500 medlemmar, men bara en mindre del av dessa betalar kyrkoavgift direkt till samfundet. Det är många som fortfarande betalar avgiften till Svenska Kyrkan, eller till ett annat trossamfund, men flertalet betalar samtidigt avgift även till Ungerska Protestantiska Samfundet. Men det är många som inte betalar någon kyrkoavgift alls.

Lagen i Sverige säger också att man inte behöver vara medlem i något trossamfund utan man kan stå utanför.

Den som har bestämt sig för medlemskap i vårt samfund och vill delta i vår gemenskap samt använda tjänsterna har också skyldighet att även ekonomiskt bidra till samfundets verksamhet.

Enligt § 10 i våra stadgar kan alla boende i Sverige vara medlem i vårt samfund om ”vederbörande efter sina förutsättningar deltar i samfundets aktiviteter och bidrar ekonomiskt till samfundets försörjning samt att den lämnar ett skriftligt medgivande om detta med namnunderskrift”.

På grund av ovannämnda har vi i likhet med andra trossamfund ansökt om stöd i form av avgiftshjälp. Regeringens beslut 2012-06-14: Regeringen bifaller ansökan.

När börjar avdraget av avgift till trossamfundet att göras?

”Medgivande till avgiftshjälp” skall sändas in till pastorsexpeditionen som lämnar vidare till rikskassören senast den 31 oktober. Rikskassören meddelar till Skatteverket en datoriserad förteckning över de medlemmar som har lämnat medgivande till avgiftshjälp. Skatteverket höjer sedan uppgiften om vilket skatteavdrag medlemmens arbetsgivaren skall göra kommande år med 1%.

Hur påverkas medlemmarna?

För den enskilde medlemmen fungerar avgiftshjälpen på så sätt att storleken på det skatteavdrag som arbetsgivaren gör varje månad ökas med avgiften till trossamfundet. Detta registreras automatiskt hos Skatteverket i och med att trossamfundet skickar in sin datoriserad förteckning innan det aktuella inkomståret när avgiftshjälpen skall träda i kraft. Arbetsgivaren hämtar sedan uppgift om rätt skattetabell från Skatteverket där avgiften till trossamfundet är inräknad. Viktigt! Det är förhållandena den 1 november året innan det aktuella inkomståret som avgör om avgift till trossamfund skall betalas. Även om ett medgivande återkallas under året är personen fortfarande avgiftsskyldig för hela året.

Avgiften beräknas på den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärvsinkomsten (inkomsten minskad med avdrag t.ex. avdrag för resor till och från arbetet, pensionsparavdrag, grundavdrag).

När upphör avgiften till trossamfundet att dras?

Ett lämnat medgivande om avgiftshjälp är giltigt till dess att återkallelse görs. Om man bestämmer sig för att återkalla detta ska en blanket för återkallelse begäras från pastorsexpeditionen som ska skrivas under med namn och personnummer. Återkallelsen bör ske skriftligt och skickas vidare till rikskassören. Återkallelsen gäller från och med nästa års ingång om återkallelsen görs senast den 1 november året före det kalenderår som avses. Återkallelsen påverkar inte själva medlemskapet.

Avgiftshjälpen avslutas också när någon har bestämt sig för att träda ut ur samfundet, och får en skriftlig bekräftelse för detta.

Den som har återkallat sitt medgivande till avgiftshjälp eller träder ut ur samfundet före den 1 november kommer inte att betala kyrkoavgift fr o m det följande kalenderåret.

Tájékoztatás az 1%-os egyházi járulék bevételezéséhez nyújtott állami segítségről

A törvény előírja a Svéd Egyház tagjainak kötelezettségét, hogy gyülekezeti járulékot fizessenek. A járulékot a kommunális adóval együtt a fizetést, nyugdíjat vagy más jövedelmet folyósító intézmény vonja le.

Más egyházak tagjai járulékat az illető (más) egyházhoz fizetik, mely maga alapítja meg a járulék mértékét és a befizetés módját. Az Adóhivatal segítséget nyújthat a járulék bevételezéséhez. Ezt nevezik járulékbefizetési segélynek.

A járulékbefizetési segélyre jogosultságról a kormány dönt. Ezt a jogosultságot csak olyan bejegyzett egyházi közösség kaphatja, mely stabil, saját életerővel bír, és hozzájárul a társadalom pillérét jelentő alapvető értékek fenntartásához és erősítéséhez. 2000-től a Svéd Egyház nem alkalmaz magyar lelkészt. Tanácsalanságában az akkori egyházvezetés úgy döntött, hogy az egyházi járulék mértékét és befizetési módját teljes egészében önkéntességi alapon helyezi. Tizenöt évnyi időszaka tapasztalata bizonyította, hogy téves volt az egyház anyagi gazdálkodását egy megővendő, elkerülhetetlen bevételre alapozni.

A Magyar Protestáns Egyházi Közösség számítógépes tagjegyzéke mintegy 5500 tagot tart nyilván, de ezeknek csak egy kisebb része fizet közvetlenül a mi egyházunknak járulékot. Sokan vannak, akik járulékat továbbra is a Svéd Egyházhoz vagy más egyházhoz/felekezethez fizetik, némelyek egyúttal a Magyar Protestáns Közösséget is támogatván. De sokan vannak, akik sehová, semmiféle egyházi járulékot nem fizetnek.

Svédországban a törvény kimondja azt is, hogy nem szükséges valamely egyházhoz tartozni, hanem lehet kívülállónak is maradni.

Aki viszont elszánta magát hogy egyháztagunk legyen és részt kíván venni közösségünkben s annak szolgáltatásaival is élni kíván, annak kötelessége az egyház tevékenységéhez anyagilag is hozzájárulni.

Alapszabályzatunk szerint: 10.§. Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svédországi lakos, „ha lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi.”

A fentiek alapján, más egyházakhoz hasonlóan mi is kérvényeztük ezt az állami segítséget, melyet a 2012-06-14-i kormányhatározat értelmében jóváhagyták.

Mikor kezdődik az egyházfenntartási járulék levonása?

Az „Egyházi járulék”ról szóló beleegyezést” legkésőbb október 31-ig a lelkési hivatalhoz kell beküldeni, mely azt a főpénztárhoz továbbítja. A főpénztáros számítógépes jegyzéket küld az Adóhivatalnak azon tagokról, akik a járulék ily módon történő bevételezésébe beleegyeztek. Ezután az Adóhivatal 1%-kal megemelt mértékű adólevonásra utasítja a munkaadót a következő évben.

Miként befolyásolja ez a tagokat?

Az egyéni tag számára ez úgy működik, hogy a munkaadó által havonta levonandó adórész nagysága megemelkedik az egyházi járulék mértékével. Azzal együtt, hogy az egyház beküldi a következő adóévre vonatkozó „beleegyezők listáját”, az Adóhivatalnál ezt automatikusan bejegyzik. A munkaadó megszerzi az Adóhivaltól az illető munkavállalóra alkalmazandó helyes adótáblázatot, amelyben már benne foglaltatik az egyházi járulék is. Fontos tudni: Azt, hogy egy adott évben sor kerül-e egyházi járulék fizetésére, azt az előző év november 1-én fennállt állapot dönti el. Ha ezt követően, év közben vonná is vissza valaki beleegyezését, az a következő évben még adóköteles marad.

A járulék a megadózendó keresetből kalkulált kommunális bevételi adóra számítódik (a kereset, csökkentve a levonásokkal, pl. levonás a munkahelyre oda-vissza tett utazásokra, nyugdíjtakarék utáni levonás, alapvető levonás stb).

Mikor szűnik meg az egyházi járulék?

Egy leadott beleegyezés addig érvényes, amíg visszavonásra nem kerül. Ha valaki a visszavonás mellett dönt, erre vonatkozó nyomtatványt kell kérnie a Lelkési Hivaltól, amit névvel és személyi számával kitölt és aláír. A visszavonásnak írásban kell történnie, melyről a főpénztáros értesítést kap. A visszavonás a következő év elejétől lép érvénybe, ha a visszavonás legkésőbb a vonatkozó naptári év előtti november 1-ig megtörtént. A visszavonás maga nem érinti az egyháztagságot.

A járulék ily módon történő bevételezése akkor is megszűnik, amikor valaki kilép magából az egyházból és erről írásbeli megerősítést kap.

Az, aki egy adott év november 1-e előtt visszavonta beleegyezését, hogy egyházi járulékát így bevételezzék, vagy kilépett az egyházból, a következő naptári évtől nem fizet egyházi járulékot.



Györi Gyula
1930-2015

1930. március 3-án született a Debrecenről 35 km-re fekvő Földesen. Négy testvér közül ő volt a harmadik. Már gyermekkorától kezdve szerette az állatokat és növényeket, volt is alkalma ezirányú érdeklődését gyakorolni, hiszen a falusi környezet megadta erre a lehetőséget. Az általános iskolát a második világháború kellős-közepén járta ki, nehéz volt az élet, otthon kellett maradni, segíteni művelni a földet. Majd be kellett vonulni sorkatonai szolgálatra, akkor ez három évet jelentett. Leszerelés után visszatért

Földesre és elhelyezkedett a Vízügynél. Közben megismerkedett leendő feleségével, Sipos Erzsébettel, akivel 1958-ban házasságot kötött. Egy életen át hordozta szívében a házassági levelükön szereplő ígét: „Amit azért Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza”, valamint azt, hogy: „Úgy fénylik a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti Mennyei Atyátokat.” 1960-ban születik meg egyetlen gyermekük, Csaba, aki felhőtlen gyermekkorot kapott édesapjától, aki időközben Debrecenben helyezkedett el a Magyar Államvasutaknál, így az egész család is odaköltözött. Becsületesen dolgozott, hogy a lehetőségekhez képest minden meglegyen a családnak. Közben Csaba felnőtt és 1984-ben házasságot kötött Tamás Ágnessel, akit az édesapa az első perctől kezdve nagyon szeretett. 1988-ban Csaba és Ágnes úgy döntöttek, hogy Svédországba költöznek, ahol új életet kezdenek. Nem volt könnyű elfogadni a fiatalok döntését, Csaba a kiutazás előtti búcsúzáskor látott először könnyeket az édesapja szemében. 1990-ben nyugdíjba vonult, és néhány év elteltével kiköltözött feleségével Svédországba a gyerekek után. Leginakább annak örültek, hogy együtt lehettek gyermekeikkel és egyetlen unokájukkal, Patrick-kal, aki bearanyozta életüket. Sajnos felesége súlyosan megbetegedett, de ő mindenben próbált a legjobb tudása szerint segíteni a betegen. Nem volt könnyű látni élete párjának a leépülését. Erzsike 2013-ban elhunyt, nem tudták már megünnepelni az 55-dik házassági évfordulójukat. Nagy volt a veszteség, egyedül maradt; amikor kiment a temetőbe, többször mondta, hogy ő is odavágyik a párja mellé. Amúgy egész életében jó egészséggel élt. Hirtelen, váratlanul érte a családot a halála, hiszen egy pár héttel korábban még megünnepelték 85-dik születésnapját, és jól érezte magát, semmi baja nem volt. Azt mondta, elégedett, boldog embernek érzi magát, hiszen megtalálta feleségét, akiről mindig is úgy érezte, hogy az Isten neki teremtette. Jó ember volt, családszerető, szerény. 2015. április 23-án elhunyt, majd május 7-én szűk családi körben búcsúztunk tőle. Isten nyugosztalja!



Fekete Károly
1928-2015

1928. június 4-én született Kolozsapatán, ahol édesapja, Fekete Károly, lévita lelkész volt. Édesanyja Tóbiás Ida. 1930-ban édesapját áthelyezik református lévita lelkésznek és elemi iskolai tanítónak a Kolozs megyei Bádok nevű faluba. Itt születnek testvérei: Zoltán, Éva és Jenő. 1945-ben édesapját kinevezik Torda-Aranyos vármegye magyar

tanfelügyelőjévé, azzal a feladattal, hogy szervezze meg és indítsa be a román világban bezárt magyar iskolákat. Így a kis Károly életének egy része is Tordához kötődik. 1943-1947 között kijárta a református tanítóképzőt Sepsiszentgyörgyön, majd Kolozsváron, és kántortanítói kinevezést kapott a kalotaszegi Zsobokra. Ettől kezdve 60 éven át mint tanító, iskolaigazgató és tanfelügyelő művelője volt az erdélyi magyar kultúrának. A kolozsvári „Igazság” c. napilap bányahyenyadi munkatársaként, a magyar nyelvű rádió és televízió tudósítójaként kiérdemelte a „Kalotaszeg krónikása” megtisztelő címet. Utolsó, egyórás interjút halála előtt egy hónappal rögzítették. Napi tevékenységéről naplót vezetett, melynek anyagából írta meg „Hatvan év Kalotaszegen” és „A nemzet napszámosa voltam Kalotaszegen” című könyveit. Ezek után mint „Kalotaszeg nagy öregjét” emlegették. 1951-ben feleségül vette Kupa Erzsébet tanítónőt, aki Hajnal és Marika nevű leánygyermekeinek adott életet. 1979-ben felesége halálával özvegyen maradt, de 1980-ban újra megházasodott: Klein Katalin tanítónő lett élettársa, akit 2009-ben szintén magához szólított az Úr. Ezt követően lányai és azok családjai álltak melléje, segítettek, támogatták, teljes ellátásban részesítették, s így különösebb betegségek nélkül érte meg tisztességes és szép korát. Magáról így vallott: „Nem voltam hitét fitogtató ember, de megmaradtam Erdélyért élő református magyarnak, ki mindig tisztelte egyházát és mások hitét.” 86 évnyi tartalmas és alkotó élet után, Fekete Károly „Ezüstgyopár-díjas éltanító”, „Kalotaszeg krónikása és nagy öregje”, 2015. január 13-án, csendesesen, szépen, örökre elaludt. Emlékét kegyelettel őrzi családja és Kalotaszeg hűséges magyar népe. Nyugodjék békében! (A megemlékezést testvére, Fekete Jenő írta.)

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Utkommer 4 nummer per år)

Nr. 1-2 årgång XXIII. évfolyam 1-2. szám
Mars-Juni 2015 március-június
Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
S-523 98 HÖKERUM Tångagårde 136
Telefon: **a vezetékes szám megszűnt**
Helyette: Mobil: +46-70-602 29 68

E-mail: tggparokia@gmail.com
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: Graphic City Trading AB
Borås, N. Långgata 47 Tel: +46-(0)33-123 087
Példányszám (Upplaga)
900

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatásért forduljanak a Lelkeszi Hivatalhoz:
523 98 HÖKERUM, Tångagårde 136
Telefon: +46-(0)33-275 022
Mobil: +46-(0)70-602 29 68

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:
Ungerska Protestantiska Samfundet

Plusgiro 602047-3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona
TÅNGAGÅRDE

az Egyházi Közösség által létrehozott
TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagårde Församlingsgård) kezelésében áll.

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagårde 136
Telefon: **a vezetékes szám megszűnt**
Helyette: Mobil: +46-70-602 29 68

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNYT
az Egyháztanács által kinevezett
INTEZŐBIZOTTSÁG vezeti.

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
INTEZŐBIZOTTSÁGÁNAK
megbízott elnöke
SZŐCS LÁSZLÓ
561 51 HUSKVARNA Lahagsgatan 15
Mobil: +46-(0)70-276 88 45
E-mail: formgravyr@gmail.com

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
pénztárosa
GAAL IMRE
561 48 HUSKVARNA Ollonborrvägen 6
Tel: 036-13 45 72 Mobil: +46-(0)70-362 45 72
E-mail: imre.gabriella@telia.com

A Tångagårde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagårde Församlingsgård

Plusgiro 25534-9

**MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI**
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BAN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372-50-696 42

FINNORSZÁG – Helsinki – Tampere
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiankatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-40-960 75 59



Tångagårde, udvarrészlet (Szilágyi Enikő felvétele)